

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Helena Kosmina

**Čezmejno sodelovanje občin med Slovenijo in Italijo:
primer projekta Kraški okraj**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Helena Kosmina

Mentor: izr. prof. dr. Miro Haček

**Čezmejno sodelovanje občin med Slovenijo in Italijo:
primer projekta Kraški okraj**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

ZAHVALA

Hvala mentorju, izr. prof. dr. Miru Hačku, za strokovno pomoč in usmeritve pri pisanju diplomske naloge.

Predvsem pa hvala vsem domačim, prijateljem in znancem, ki so omogočili, da mi bodo študijska leta ostala v najlepšem spominu.

ČEZMEJNO SODELOVANJE OBČIN MED SLOVENIJO IN ITALIJO: PRIMER PROJEKTA KRAŠKI OKRAJ

V procesu združevanja Evrope je čezmejno sodelovanje predstavljalo pomembnejši instrument integracije, ki je sledil cilju doseči večjo enotnost med članicami Evropske unije in pospešiti njihovo sodelovanje. Cilj čezmejnega sodelovanja je uravnotežen gospodarski in družbeni razvoj obmejnih območij, krepitev sodelovanja na lokalni in regionalni ravni, reševanje problemov, ki so si na obeh straneh meje podobni, ter z različnimi projekti prispevati k ohranjanju bogastva različnih identitet obmejnega območja. Tega se je zavedala tudi Slovenija, ki se je vključila v procese čezmejnega sodelovanja takoj po osamosvojitvi, intenzivnost pa se je dodatno povečala po njenem vstopu v Evropsko unijo. Veliko čezmejnih projektov je bilo izvedenih v okviru programa PHARE pred in Programa pobude skupnosti INTERREG po polnopravnem članstvu Slovenije v Evropski uniji. Sodelovanje v čezmejnih programih je omogočilo in prispevalo k medsebojnemu povezovanju in spoznavanju ter zaupanju institucij in ljudi, ki živijo in delujejo ob slovensko-italijanski meji. Vse oblike čezmejnega sodelovanja so ocenjene kot pozitivne in zelo uspešne, njihovi učinki pa so ključni za proces evropskega združevanja in zmanjševanja neenakosti.

Ključne besede: čezmejno sodelovanje, regionalni razvoj, lokalna skupnost, Program pobude skupnosti INTERREG

CROSS-BORDER COOPERATION OF LOCAL COMMUNITIES BETWEEN SLOVENIA AND ITALY: THE KARST DISTRICT PROJECT

The cross-border cooperation represented one of the most important instruments during the European unification process, aiming to achieve a greater unity among member states of the European Union and to encourage their cooperation. The goal of the cross-border cooperation is a balanced economic and social development of the border area, a strong cooperation at the local and regional level, dealing with similar border-area problems, and an implementation of various projects in order to preserve diverse identities of the border area. Slovenia was well aware of this and thus joined the process of the cross-border cooperation right after its independence. The intensity of the cooperation strengthened further after Slovenia joined the European Union. Many of these cross-border projects were realized within the framework of the PHARE programme before Slovenia became a full member state of EU; afterwards these projects were taken over by the INTERREG Community initiative Programme. The cross-border cooperation enabled and contributed to mutual connecting, contacts and trust among institutions and people who live and work along the Slovene-Italian border. All forms of the cross-border cooperation are considered promising and very successful, and their effects are crucial for the European unification and inequality diminution.

Key words: cross-border cooperation, regional development, local communities, INTERREG Community initiative Programme

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	9
2	TEORETSKO-METODOLOŠKI OKVIR DIPLOMSKEGA DELA.....	11
2.1	NAMEN IN CILJ DIPLOMSKE NALOGE.....	11
2.2	HIPOTEZA.....	12
2.3	STRUKTURA DIPLOMSKE NALOGE	12
2.4	METODE IN TEHNIKE DIPLOMSKE NALOGE	13
2.5	OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV.....	14
2.5.1	<i>Samoupravna lokalna skupnost.....</i>	<i>14</i>
2.5.2	<i>Regionalni razvoj.....</i>	<i>15</i>
2.5.3	<i>Čezmejno sodelovanje .....</i>	<i>16</i>
2.5.4	<i>Področja čezmejnega sodelovanja .....</i>	<i>17</i>
3	KOHEZIJSKA POLITIKA V EVROPSKI UNIJI.....	20
3.1	ZGODOVINA RAZVOJA KOHEZIJSKE POLITIKE EU	21
3.2	INSTRUMENTI IZVAJANJA KOHEZIJSKE POLITIKE EU	24
3.3	STRUKTURNI SKLADI	25
3.3.1	<i>Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje.....</i>	<i>29</i>
3.3.2	<i>Prednostni cilji kohezijske politike v programskem obdobju 2007-2013....</i>	<i>30</i>
3.3.3	<i>Evropsko teritorialno sodelovanje – Cilj 3 .....</i>	<i>31</i>
4	ČEZMEJNO SODELOVANJE MED SLOVENIJO IN ITALIJO	34
4.1	OBMOČJE ČEZMEJNEGA SODELOVANJA.....	35
4.2	ZGODOVINA ČEZMEJNEGA SODELOVANJA MED SLOVENIJO IN ITALIJO	36
4.2.1	<i>Skupni programski dokument INTERREG IIIA/PHARE CBC Italija- Slovenija 2000-2006.....</i>	<i>38</i>
4.2.2	<i>Sklad za male projekte.....</i>	<i>40</i>
4.3	PROGRAM POBUDE SKUPNOSTI INTERREG IIIA SLOVENIJA- ITALIJA 2000-2006	42
4.3.1	<i>Cilji Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000- 2006 .....</i>	<i>43</i>

4.3.2	<i>Struktura upravljanja Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006</i>	46
4.3.3	<i>Finančni okvir Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006</i>	47
4.3.4	<i>Ocena učinkovitosti Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006</i>	48
4.4	PROGRAM ČEZMEJNEGA SODELOVANJA SLOVENIJA-ITALIJA 2007-2013	50
4.4.1	<i>Cilji Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013</i>	51
4.4.2	<i>Finančna in upravljavska struktura Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013</i>	53
5	ČEZMEJNO SODELOVANJE OBČINE KOMEN: PRIMER PROJEKTA KRAŠKI OKRAJ	55
5.1	PREDSTAVITEV OBČINE KOMEN	55
5.2	ČEZMEJNO SODELOVANJE OBČINE KOMEN	56
5.3	PROJEKT KRAŠKI OKRAJ	58
5.3.1	<i>Namen in cilji projekta Kraški okraj</i>	61
5.3.2	<i>Aktivnosti projekta Kraški okraj</i>	62
5.3.3	<i>Rezultati projekta Kraški okraj</i>	66
6	ZAKLJUČEK	69
7	LITERATURA	73
	PRILOGE	78
	PRILOGA A: FINANČNI NAČRT PROGRAMA POBUDE SKUPNOSTI INTERREG IIIA SLOVENIJA-ITALIJA 2000-2006 GLEDE NA PREDNOSTNE NALOGE IN UKREPE.	78
	PRILOGA B: FINANČNI NAČRT PROGRAMA ČEZMEJNEGA SODELOVANJA SLOVENIJA-ITALIJA 2007-2013 GLEDE NA PREDNOSTNE NALOGE.	79
	PRILOGA C: SEZNAM IZVEDENIH PROJEKTOV NA PODROČJU OBČINE KOMEN V OKVIRU PROGRAMA PHARE ČEZMEJNO SODELOVANJE SLOVENIJA-ITALIJA V OBDOBJU 1994-2001	80
	PRILOGA D: INTERVJU Z G. MAG. ERIKOM MODICEM, VODJO PROJEKTA KRAŠKI OKRAJ NA SLOVENSKE STRANI.	81

PRILOGA E: INTERVJU Z GO. TATJANO RENER, VODJO REGIONALNE PISARNE SLUŽBE VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA LOKALNO SAMOUPRAVO IN REGIONALNO POLITIKO, ODGOVORNO ZA PROGRAM ČEZMEJNEGA SODELOVANJA Z ITALIJO.	84

KAZALO GRAFOV

Graf 4.1: Razdelitev sredstev PHARE CBC Slovenija-Italija v predpristopnem obdobju 1994-1999 po področjih	38
Graf 4.2: Število projektov Sklada za male projekte po letih (1995-2001) in področjih v okviru programa PHARE CBC Slovenija-Italija	42

KAZALO SLIK

Slika 3.1: Instrumenti kohezijske politike	25
Slika 4.1: Območje čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo v programskem obdobju 2007-2013.....	36
Slika 5.1: Območje čezmejnega programa Kraški okraj	59

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Kohezijska politika EU skozi čas	23
Tabela 3.2: Primerjava programskega obdobja 2000-2006 in 2007-2013 glede na cilje	28
Tabela 4.1: Število sofinanciranih projektov po prednostnih nalogah in ukrepih v obdobju 2000-2006.....	48
Tabela 4.2: Število prijavljenih projektov na prvem in drugem javnem razpisu	49
Tabela 4.3: Hierarhično drevo operativnega programa od splošnega cilja do operativne strukture.....	52

SEZNAM KRATIC

ARR	Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj
BNP	Bruto nacionalni proizvod
EIB	Evropska investicijska banka
EK	Evropska komisija
EKUJS	Evropski kmetijski usmeritveni in jamstveni sklad
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska unija
EZTS	Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje
FIUR	Finančni instrument za usmerjanje ribištva
ISPA	Instrument for Structural Policies for pre-Accession (Instrument predpristopnih strukturnih politik)
PHARE	Poland and Hungary Action of Restructuring of the Economy (Pomoč za gospodarsko prestrukturiranje v državah Srednje in Vzhodne Evrope)
PHARE CBC	PHARE Cross-Border Cooperation (PHARE čezmejno sodelovanje)
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Posebni pristopni program za kmetijstvo in razvoj podeželja)
SMP	Sklad za male projekte
SVLR	Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko

1 UVOD

Nobena država nima enakomerno razvitega ozemlja. Še posebej problematični so obmejni kraji. Zapiranje v lastne meje ne rešuje obstoječih lokalnih problemov, prej jih pogloblja ali povzroča nove. Obstoj meje zavira gospodarsko, družbeno in kulturno izmenjavo med obmejnimi območji. Obmejni položaj krajev povzroča njihovo izolacijo tudi od pomembnih nacionalnih središč in središč odločanja. Obmejna območja pa so se kljub zapostavljenosti matične države vseeno začela postopno razvijati s pomočjo sodelovanja z obmejnimi območjem sosednje države. Medsebojna povezovanja pomembno pripomorejo k območnemu razvoju.

Ustanovitev Evropske unije (v nadaljevanju EU) in dogovor o prostem pretoku oseb in kapitala v Evropi sta pomembno prispevala k čezmejnemu sodelovanju. EU se je namreč od vsega začetka zavedala velikega ekonomskega neskladja in si je ter si še vedno prizadeva uresničiti cilj enakomernega vsestranskega razvoja. Tako je z namenom zmanjševanja razvojnih razlik, tako znotraj EU (med državami članicami) kot znotraj držav članic EU, razvila skupno kohezijsko politiko, katere cilj je izboljšati razmere znotraj določene teritorialne enote (Lajh 2006a, 101-102). Kohezijske politike ne smemo razumeti zgolj kot preprost instrument finančne pomoči, ampak tudi kot način izboljšanja konkurenčnosti in potenciala rasti tako na lokalni, regionalni in nacionalni ravni.

Čezmejno sodelovanje zadeva celotno državo, vendar je še posebej izpostavljeno na področjih, kjer se to sodelovanje dejansko izvaja. To so obmejne lokalne skupnosti in regije. Položaj slovenskih obmejnih območij se je začel intenzivneje spreminjati s približevanjem in kasnejšim vstopom Slovenije v EU. EU je v okviru strukturnih skladov s finančnimi sredstvi, ki spodbujajo čezmejno sodelovanje (na začetku PHARE, kasneje INTERREG), pripomogla k bolj samostojnemu, enakomernemu, skladnemu in trajnostnemu razvoju lokalnih skupnosti in obmejnih regij. Osnovni namen čezmejnega sodelovanja in povezovanja je namreč vzpostavljanje povezav in odnosov v obmejnih področjih z namenom iskanja skupnih rešitev za probleme, ki so si na obeh straneh podobni. Tega so se in se še vedno dobro zavedajo lokalne skupnosti, zato so partnerstva na čezmejnih območjih vedno bolj pogost pojav.

To velja tudi za obmejne lokalne in druge lokalne ter regionalne skupnosti, ki so akterji na slovensko-italijanskem obmejnem območju. Slovenija je že z osamosvojitvijo začela sodelovati z Italijo tako na čezmejnem in bilateralnem državnem nivoju kot v programih čezmejnega sodelovanja. Obe državi sta se namreč zavedali pomena povezovanja slovensko-italijanskega obmejnega območja, ki prispeva k trajnostnem razvoju ob meji in hkrati razvoju gospodarstva celotne države. Slovensko-italijanski partnerji so se in se še vedno prizadevajo krepiti vezi prijateljstva in sodelovanja ter povezovanja navadnih ljudi na obeh straneh meje, ki jih je šestdesetletna zgodovina razdelila in preprečila skupno razvojno vizijo.

2 TEORETSKO-METODOLOŠKI OKVIR DIPLOMSKEGA DELA

2.1 NAMEN IN CILJ DIPLOMSKE NALOGE

Temo o čezmejnem sodelovanju lokalnih skupnosti sem si za diplomsko delo izbrala v prvi vrsti zato, ker živim na obmejnem območju, ki je gospodarsko in družbeno manj razvito kot osrednji del Slovenije. Posledica počasnejšega razvoja obmejnih regij je, poleg oddaljenosti od centra države, tudi meja, ki omejuje sodelovanje z območji na drugi strani meje. Po vstopu Slovenije v EU, ko so se državne meje sprostile, so se povečale tudi možnosti razvoja obmejnih območij, pomena katerega so se zavedale in se še vedno zavedajo tudi obmejne lokalne skupnosti. Evropski finančni mehanizmi predstavljajo pomemben vir dohodka, ki spodbuja razvoj obmejnih lokalnih skupnosti in njihovo čezmejno sodelovanje. Namen diplomske naloge je predvsem ugotoviti, kateri so ti finančni mehanizmi, ki spodbujajo razvoj in čezmejno sodelovanje obmejnih lokalnih skupnosti in posledično zmanjšujejo regionalne razlike med državami članicami.

Da bom lahko lažje analizirala uspešnost evropskih finančnih mehanizmov pri zmanjševanju regionalnih razlik, bom čezmejno sodelovanje lokalnih skupnosti predstavila na konkretnem primeru in sicer na primeru čezmejnega projekta Kraški okraj – projekt, kjer sta bila, poleg desetih ostalih občin, vodilna partnerja občina Komen na slovenski in občina Zgonik na italijanski strani. Projekt Kraški okraj je postavil okvir, v katerem se lokalne skupnosti skupaj odzivajo na izražene potrebe po povezovanju in celovitem pristopu pri reševanju skupnih problemov ozemeljsko obsežnega čezmejnega območja Krasa.

Cilj diplomske naloge je torej preučiti programe in instrumente EU, katerih cilj je krepitev čezmejnega sodelovanja, ugotoviti njihov učinek pri spodbujanju regionalnega razvoja in teoretske ugotovitve povezati z empirično raziskavo primera projekta Kraški okraj - čezmejnega projekta med Slovenijo in Italijo. Zanima me torej, ali je čezmejni projekt Kraški okraj uresničil zastavljene cilje in v kolikšni meri je pripomogel k razvoju čezmejnega območja Krasa.

2.2 HIPOTEZA

Vodilna nit diplomskega dela bo spodaj navedena hipoteza. S pomočjo teoretičnih izhodišč in empiričnih ugotovitev bo mogoče priti do konkretnih zaključkov vezanih na cilje in namen preučevane diplomske teme.

Evropski čezmejni programi pozitivno vplivajo na (so)delovanje obmejnih lokalnih skupnosti med Slovenijo in Italijo, s tem ko finančno podpirajo njihova razvojna prizadevanja in omogočajo hitrejši regionalni razvoj.

Hipotezo bom preučevala tako, da bom najprej opredelila temelje evropske kohezijske politike in nadaljevala z natančnejšo predstavitevjo čezmejnega programa med Slovenijo in Italijo. Na podlagi analize čezmejnega programa med Slovenijo in Italijo ter v empiričnem delu analize projekta Kraški okraj kot projekt financiran iz čezmejnega programa bom na koncu skušala ugotoviti vpliv evropskih čezmejnih programov na delovanje obmejnih lokalnih skupnosti med Slovenijo in Italijo, ter tako zgoraj navedeno hipotezo potrdila oziroma ovrgla.

2.3 STRUKTURA DIPLOMSKE NALOGE

Struktura diplomske naloge bo prilagojena namenu in cilju diplomske naloge ter tako razdeljena na teoretični in praktični – empirični del. Teoretični del je razdeljen na tri osnovne sklope. V okviru teoretsko-metodološkega okvirja (prvega sklopa) bom opredelila osnovne pojme, ki so ključnega pomena za razumevanje tematike v diplomskem delu. Predstavila bom pojme samoupravne lokalne skupnosti, regionalnega razvoja, čezmejnega sodelovanja in področja čezmejnega sodelovanja.

V drugem sklopu teoretičnega dela diplomske naloge se bom osredotočila na kratek pregled kohezijske politike EU. Glavni poudarek bo na ureditvi kohezijske politike v programskem obdobju 2007-2013. Pri tem pa bom izpostavila tudi ključne razlike s programskim obdobjem 2000-2006, ki je pomemben za analizo empiričnega dela diplomskega naloge. Predstavila bom krajši zgodovinski pregled kohezijske politike EU, njene instrumente, prednostne cilje v programskem obdobju 2007-2013 ter natančneje predstavila prednostni cilj 3 – Evropsko teritorialno sodelovanje.

V tretjem sklopu se bom osredotočila na čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo. Najprej bom predstavila območje čezmejnega sodelovanja in njegovo zgodovino. Poseben poudarek bom dala Programu pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, znotraj katerega je bil financiran projekt, ki ga bom analizirala v empiričnem delu diplomske naloge. Predstavila bom njegove cilje, strukturo, finančni okvir ter zaključila z njegovimi rezultati.

V empiričnem delu diplomske naloge se bom najprej na splošno posvetila čezmejnemu sodelovanju Občine Komen in njenim izvedenim projektom. Glavni poudarek pa bo na čezmejnemu projektu Kraški okraj, njegovim ciljem, aktivnostim v času izvajanja projekta in njegovim rezultatom.

V samem zaključku diplomske naloge bom podala celovit pogled na sam problem, ga analizirala in zastavljeno hipotezo potrdila ali ovrgla. Pri oceni zastavljene hipoteze mi bodo v pomoč različne metode raziskovanja, ki jih bom uporabila skozi celotno diplomsko nalogo.

2.4 METODE IN TEHNIKE DIPLOMSKE NALOGE

Pri obravnavi izbrane teme bom uporabljala različno metodologijo. Temeljna metoda raziskovanja v diplomski nalogi bo analiza primarnih in sekundarnih virov. V prvem delu diplomske naloge, kjer bom predstavila osnovne pojme in kohezijsko politiko EU, mi bo v veliko pomoč zlasti analiza in interpretacija sekundarnih virov (knjige, internetni viri, strokovni in časopisni članki).

V drugem delu, kjer se bom natančneje osredotočila na čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo, mi bodo v pomoč poleg sekundarnih tudi primarni viri (podzakonski akti, evropski predpisi). Opravila bom tudi družboslovni intervju z go. Tatjano Renner, vodjo Regionalne pisarne Službe Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko, ki je odgovorna za program čezmejnega sodelovanja z Italijo.

Za preučevanje področja čezmejnega sodelovanja na primeru projekta Kraški okraj bom uporabila študijo primera, s katero bom pridobila konkretne podatke o projektu. Tudi v empiričnem delu diplomskega dela mi bo v pomoč analiza in interpretacija primarnih in

sekundarnih virov ter predvsem analiza internega gradiva občine Komen s področja projekta Kraški okraj. Poleg tega bom opravila tudi družboslovni intervju z mag. Erikom Modicem, odgovornim za področje evropskih zadev na občini Komen ter vodjo projekta Kraški okraj na slovenski strani.

2.5 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

2.5.1 Samoupravna lokalna skupnost

Pojem samoupravna lokalna skupnost predstavlja ustavnopravno kategorijo in je ozko povezan s pojmom lokalna samouprava in je predvsem »pravni pojem« (Grafenauer 2000, 22). To pomeni, da mora obstajati pravna norma državnega organa, na osnovi katere dobi neko območje status samoupravne lokalne enote in s tem s pravom urejen položaj v pravnem in političnem sistemu države. Lokalna samoupravna skupnost ima ozemlje točno določeno s pravno normo ter predstavlja posebno organizacijsko tvorbo, v okviru katere delujejo oziroma so oblikovani organi z izvoljenimi predstavniki prebivalcev v njih. (Grafenauer 2000, 22-25)

Torej Grafenauer (2000, 29) opredeljuje samoupravno lokalno skupnost kot lokalno skupnost, »ki ima pravno določen položaj oziroma status, to je s pravom določen krog pravic in obveznosti.«

Temeljna lokalna samoupravna skupnost je občina, ki je po naši ureditvi tudi edina obvezna lokalna samoupravna skupnost. Občina predstavlja klasično enoto lokalne samouprave, ki opravlja zadeve lokalnega pomena. Za njo so značilne tri glavne sestavine:

- je glavni oziroma najpomembnejši tip lokalne samouprave,
- je oblikovana v okviru naravne, zgodovinsko nastale lokalne skupnosti in
- ima položaj samoupravnosti – z vsebino, kakor ga določa sistemska zakonodaja o lokalni samoupravi v posamezni deželi (Šmidovnik 1995, 63).

Slovenska Ustava opredeljuje občino kot samoupravno lokalno skupnost, ki »obsega naselje ali več naselij, ki so povezana s skupnimi potrebami in interesi prebivalcev.

Občina se ustanovi z zakonom po prej opravljenem referendumu, s katerim se ugotovi volja prebivalcev na določenem območju. Zakon tudi določi območje občine.« (Ustava Republike Slovenije, 139. čl.)

Občina v okviru ustave in zakonov samostojno ureja lokalne zadeve javnega pomena, ki so določene z Zakonom o lokalni samoupravi (ZLS)¹, področnimi zakoni in splošnimi akti občine (statutom, odloki), lokalne zadeve, ki jih občinam določi država s svojimi zakoni ter državne naloge, ki jih država prenese nanje z njihovim soglasjem ter zagotovitvijo sredstev za njihovo uresničevanje.

2.5.2 Regionalni razvoj

Pojem regionalnega razvoja opredeljujemo kot načrtno gospodarsko in družbeno razvijanje regij in usmerjanje takšnega gospodarskega, socialnega, prostorskega, infrastrukturnega, kulturnega in drugega razvoja, ki bo imel pozitivne učinke na učinkovitost ter skladnost razvoja narodnega gospodarstva države kot celote in njenih posameznih (regionalnih) delov. (Gulič in Praper v Ribičič 1998, 52)

Usmerjanje učinkovitega regionalnega razvoja vključuje tudi izbor ustreznih razvojnih strategij, politik ter ukrepov, s katerimi se ustvarjajo ustrezni pogoji in okolje za delovanje zaželenih razvojnih procesov. Dejavnost regionalnega razvoja vključuje tudi načine reševanja vprašanj o nosilcih razvojnih spodbud (gospodarski, državni ali lokalni subjekti) in vprašanj upravno teritorialne ravni, na kateri naj se oblikujejo razvojne pobude (občina, regija, država, nadnacionalne skupnosti). Ne nazadnje vključuje tudi oblikovanje odgovorov na vprašanja, ali bomo pri usmerjanju družbenega razvoja dali prednost predvsem lastnemu znanju, organizaciji, kapitalu, ali pa bomo omenjene razvojne in vodstvene funkcije prepustili nosilcem tujega kapitala. (Gulič in Praper v Ribičič 1998, 52-53)

Pri regionalnem razvoju gre za prepletenost različnih vsebin in nivojev odločanja, kjer so tudi motivi za regionalno politiko lahko različni (socialni, okoljski, politični). Hkrati

---

¹ Zakon o lokalni samoupravi, Uradni list RS št. 94/07, 76/08.

se v vseh teh vsebinah kaže potreba in nujnost partnerskih odnosov in sodelovanja države, lokalnih skupnosti, razvojnih agencij in drugih razvojnih dejavnikov.

2.5.3 Čezmejno sodelovanje

Evropska konvencija o čezmejnem sodelovanju opredeljuje čezmejno sodelovanje »vsako dogovarjanje, katerega namen je krepiti in razvijati sosedske odnose med teritorialnimi skupnostmi ali oblastmi, ki so pod jurisdikcijo dveh ali več pogodbenic, vsak sporazum in dogovor, sklenjena v ta namen. Čezmejno sodelovanje poteka v okviru pristojnosti teritorialnih skupnosti ali oblasti, opredeljenih v notranji zakonodaji.« (Evropska okvirna konvencija o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti, 2. čl.)

Čezmejno sodelovanje predstavlja instrument preseganja državnih meja in pomaga uresničevati koncept prostorskega mrežnega sodelovanja. Obmejne regije na ta način dobijo možnost, da se iztrgajo iz položaja gospodarske odrinjenosti, v kateri se v kontekstu nacionalnega gospodarstva nahajajo. Ob tem velja poudariti, da čezmejno sodelovanje, /.../, ne pomeni grožnje za ohranjanje nacionalne suverenosti in kulturne identitete držav, ki se ob meji srečujejo. Prav nasprotno, čezmejno sodelovanje pripomore k boljšemu spoznavanju in razumevanju ljudi z obeh strani meja in sinergijski učinki sodelovanja ter povezovanja so dolgoročno pozitivni za vse strani. (Klojčnik v Toplak 1999, 75)

Evropska okvirna konvencija o čezmejnem sodelovanju je bila podpisana leta 1980² in je pomembno vzpodbudila poznejši razvoj čezmejnega sodelovanja. Predstavlja neke vrste referenčni dokument za možne oblike čezmejnih odnosov. Konvencija sama po sebi ne vsebuje vseh vidikov čezmejnega sodelovanja, celo navaja, da lahko pogodbenice uporabljajo tudi druge oblike čezmejnega sodelovanja, kadar za to obstaja skupen interes. (Toplak 1999, 20)

---

² Slovenija je Evropsko okvirno konvencijo o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti podpisala 21. januarja 1998, ratificirala pa 17. julija 2003.

Obmejno in čezmejno sodelovanje lokalnih skupnosti sledi cilju Sveta Evrope, da se doseže večja enotnost med njegovimi članicami in pospeši sodelovanje med njimi. Osnovno načelo čezmejnega sodelovanja je vzpostavljanje povezav in odnosov v obmejnih področjih z namenom iskanja skupnih rešitev za podobne probleme. Cilj čezmejnega sodelovanja je uravnotežen razvoj obmejnih območij, krepitev sodelovanja ter z različnimi projekti prispevati k ohranjanju bogastva različnih identitet obmejnega območja.

Čezmejno sodelovanje je potrebno gledati kot na objektivno potrebo regije, saj medsebojna povezovanja brez dvoma pospešijo območni razvoj. Čezmejni odnosi potekajo tako med lokalnimi kot regionalnimi skupnostmi in so lahko uradni ali neuradni, spontani ali organizirani. Organizirane odnose spodbujajo predvsem čezmejne institucije. Le-te so nujno potrebno orodje za spodbujanje razvoja in ohranjanje stalnosti čezmejnih odnosov.

2.5.4 Področja čezmejnega sodelovanja

Čezmejne probleme lahko razvrstimo v skupine. Vsebina in zaporedje skupin v običajni razvrstitvi, ki je značilna za vse oblike čezmejnega sodelovanja, je (Toplak 1999, 27–34):

a) Okolje, kmetijstvo in prostorsko načrtovanje

V okviru čezmejnega sodelovanja se na okoljskem področju in področju prostorskega načrtovanja lahko izvajajo:

- izdelava študij o onesnaževanju in/ali ravnanju z odpadki ter vzpostavitve mrež odlagališč odpadkov;
- razvoj programov za zaščito in upravljanje naravnega okolja;
- osveščanje o okoljskih problemih, izvajanje skupnih akcij (izgradnja daljnovodov ...);
- oblikovanje programov medsebojne pomoči za odstranjevanje posledic naravnih nesreč;
- zbiranje informacij v skupnih bankah podatkov o regionalnem živalskem in rastlinskem življenju;

- organiziranje letnih dogodkov za mladino z namenom okoljskega osveščanja;
- ustanavljanje čezmejnih naravnih parkov;
- uveljavljanje skupnih politik čezmejnega upravljanja površin in usklajevanja prostorskih načrtov na obeh straneh meje;
- priprava celostnih študij družbenoekonomske zgradbe in urbanih okvirjev čezmejnega območja ...

Z vsega začetka je bilo kmetijstvo domena nacionalnih oblasti. Danes pa je področje kmetijstva tudi del čezmejnega sodelovanja, na primer v obliki odborov, ki obravnavajo vprašanje čezmejne rabe kmetijskih površin, skupnih programov proti širjenju mrčesa in škodljivcev, prevozov žive živali ali mesa ...

b) Promet, varnost in zveze

To področje je zaradi svoje funkcije ena najpomembnejših skupin dejavnosti institucionaliziranih oblik čezmejnega sodelovanja. Področje prometa je pomembno predvsem z vidika zadovoljevanja potreb lokalnega prebivalstva v zvezi s prometom ter sodelovanja v zvezi s posameznimi cestnimi in železniškimi tiri. Obmejno sodelovanje je vezano tudi na izdelavo seznamov projektov in študij izgradnje prometne infrastrukture ter zagotavljanje varnega in tekočega pretoka prometa na obeh straneh. Veliko čezmejnega sodelovanja je tudi pri uporabi nujnih storitev (gasilci, organizacije civilne zaščite) ter oblikovanju načrtov civilne zaščite.

Na področju telekomunikacij in zvez se določajo prednostne cene telefonskih pogovorov, čezmejna izmenjava pošte mimo osrednjih nacionalnih razdelilnih poštnih centrov ter vzpostavljajo se skupne baze telefonskih naročnikov za regionalne ankete.

c) Gospodarstvo in zaposlovanje

Na področju gospodarstva in zaposlovanja so pobude za čezmejne dejavnosti usmerjene v zagotavljanje rednega usklajevanja in izmenjave informacij v zvezi z družbenoekonomskimi statistikami, oblikovanje skupnih gospodarskih napovedi ter skupna prizadevanja za njihovo uresničitve, vzpostavitev čezmejnega trga za vlaganje in inovacije, opredelitev instrumentov in možnosti usposabljanja in zaposlovanja na čezmejni osnovi, organiziranje srečanj med podjetji ter vzpostavitev rednih čezmejnih stikov med njimi ...

Turizem je z vidika oblikovanja skupnih turističnih priložnosti, proizvodov ter skupne promocije pomembno in tudi najrazvitejše področje čezmejnega sodelovanja.

d) Prebivalstvo ob meji: zdravstvo in socialne zadeve

Na področju zdravstva in sociale so pobude za čezmejne dejavnosti usmerjene v zagotavljanje splošne socialne varnosti in zdravstvene infrastrukture za obmejno prebivalstvo ter zagotavljanje boljših pogojev za obmejne delavce, kot so izdaja priročnikov, poenostavljanje formalnosti pri prečkanju meje, izboljšanje socialnega zavarovanja ter izdajanje vodičev z informacijami o socialnih storitvah.

e) Izobraževanje, raziskave in kultura

Na tem področju je sodelovanje zdaleč najbolj razvito na zelo raznolikih področjih, kot so izobraževanje in usposabljanje (izmenjava učiteljev, organiziranje različnih tečajev, organiziranje meduniverzitetnega sodelovanja, pomoč čezmejnim izobraževalnim in raziskovalnim projektom ...), družbenokulturna infrastruktura, kultura, religija (izdajanje kulturnih vodičev, knjig, študij, organiziranje kulturnih izmenjav, koncertov in drugih oblik sodelovanja) ...

3 KOHEZIJSKA POLITIKA V EVROPSKI UNIJI³

Čeprav je EU danes eno izmed najmočnejših gospodarstev na svetu in ena izmed najbolj razvitih regionalnih povezav, so znotraj nje razmeroma velika ekonomska neskladja. Tako si je EU za enega od temeljnih ciljev zadala doseči enakomeren vsestranski razvoj. Njen cilj je izboljšati razmere znotraj določenega geografskega prostora, ki ima bodisi nižjo ekonomsko rast, višjo stopnjo brezposelnosti ali nižjo stopnjo bruto domačega proizvoda glede na druge primerljive geografske enote. Tako se je z namenom zmanjševanja regionalnih razvojnih razlik tako znotraj EU (med državami članicami) kot znotraj držav članic EU razvila skupna kohezijska politika (Lajh 2006a, 101). Kohezijske politike pa ne smemo razumeti kot preprost instrument finančne pomoči. Njen cilj je izboljšati konkurenčnost in potencial rasti na lokalni, regionalni in nacionalni ravni. Ta politika tudi ne pomeni nadomestila za regionalne politike držav članic, temveč je njihovo dopolnilo. Posledično se kohezijska politika EU pogosto imenuje tudi »instrument solidarnosti« in je ena glavnih ekonomskih politik EU. (Lajh 2006a, 101)

Po Mraku (2004, 29) kohezijska politika »predstavlja skupek razvojnih aktivnosti, programov in ukrepov države, lokalnih skupnosti in drugih nosilcev organiziranih interesov na regionalni ravni, koordiniranih in sofinanciranih s strani EU in namenjenih doseganju razvojnih ciljev ob upoštevanju skladnega regionalnega razvoja.« Med temeljni cilj (evropske) kohezijske politike štejemo tako zmanjševanje gospodarskih in socialnih neenakosti med različnimi regijami v Evropski uniji.

Hix (2005, 241) trdi, da kohezijska politika temelji na ideji, da je znaten del vladnih izdatkov namenjen specifičnim namenom za prerazporeditev virov od ene družbene skupine k drugi, npr. skozi progresivne obdavčitve, izdatke za socialno varstvo ali podeljevanje subvencij revnejšim oziroma manj razvitim regijam.

---

³ V praksi se poleg izraza kohezijska politika uporablja tudi termina strukturalna ali regionalna politika. V kontekstu skupnih evropskih politik vsi trije izrazi označujejo isto evropsko politiko, ki zasleduje iste cilje. Uporaba posameznega izraza se je skozi različna obdobja spreminjala. Mrak (2004, 29) ugotavlja, da so se avtorji v zadnjem času večinoma poenotili v izrazu evropska kohezijska politika ali kohezijska politika EU, katerega bom tudi sama uporabljala v diplomski nalogi.

Evropska kohezijska politika temelji na načelu solidarnosti, saj gre za prerazporeditev dohodka od bolj razvitih regij in držav k manj razvitim, ki so zaradi različnih vzrokov ekonomsko in socialno v slabšem položaju od povprečja EU, z namenom izboljšanja ekonomskih in socialnih pogojev za prebivalce manj razvitih regij in držav.

3.1 ZGODOVINA RAZVOJA KOHEZIJSKE POLITIKE EU

Pojem kohezijske politike se je pojavil šele z ustanovitvijo Evropske gospodarske skupnosti oziroma s podpisom rimske pogodbe leta 1957 (glej Tabela 3.1). Že v preambuli rimske pogodbe je navedeno, da si bodo države članice prizadevale za krepitev enotnosti njihovih gospodarstev in zagotavljale skladen razvoj z manjšanjem razlik med regijami. Prve ukrepe kohezijske politike pa sta začela izvajati Evropski socialni sklad⁴ (v nadaljevanju ESS) in Evropski kmetijski usmeritveni in jamstveni sklad⁵ (v nadaljevanju EKUJS). Temelje in instrumente kohezijske politike pa je EU razvila sredi sedemdesetih let, ko je bil leta 1975 ustanovljen Evropski sklad za regionalni razvoj (v nadaljevanju ESRR), katerega naloga je bila zmanjševanje neskladij v regionalnem razvoju držav članic EU. (Mrak 2004, 30-31)

Kohezijska politika EU je doživela najbolj korenito reformo leta 1988, ko je bila sprejeta Enotna evropska listina, ki je postavila osnove kohezijske politike, kot jo poznamo še danes. Poleg tega je Evropska komisija (v nadaljevanju EK) delež sredstev namenjenih strukturnim skladom med letoma 1989 in 1993 glede na prejšnje obdobje, dvakratno povečala (Armstrong v Lajh 2006a, 108). Za dosego ciljev v spreminjajočem se okolju je bila kljub oživljeni politiki potrebna določena mera prilagodljivosti in novosti. Maastrichtska pogodba o EU, sprejeta leta 1992, je za svoje prednostne naloge tako določila ureditev ekonomske in socialne unije, vesplošno skladen razvoj in zmanjšanje neskladja med stopnjami razvitosti različnih regij. Na podlagi tega je bil

---

⁴ Evropski socialni sklad (ang. European Social Fund - ESF) je bil ustanovljen leta 1958 z namenom izboljšati zaposlitvene možnosti s pospeševanjem zaposlovanja in povečevanjem prostorske in poklicne mobilnosti zaposlenih.

⁵ Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (ang. European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF) je bil ustanovljen leta 1962 z namenom krepitev in prestrukturiranja kmetijstva, zagotavljanja primernega življenjskega standarda kmetovalcev ter zaščite okolja in kulturne podobe podeželja.

ustanovljen Kohezijski sklad, ki naj bi spodbujal projekte na področju okolja in prometa.

Reforma kohezijske politike iz leta 1999 je temeljila na določilih amsterdamske pogodbe⁶, ki je potrdila zavezanost držav članic EU regionalni kohezijski politiki. Istega leta so države članice namenile EU nova sredstva za poglobljeno in razširjeno delovanje v času med letoma 2000–2006 (Mrak 2004, 32). Ta reforma je bila namenjena izboljšanju učinkovitosti instrumentov kohezijske politike (zmanjšalo se je število ciljev kot tudi pobud skupnosti), sprejete so bile nekatere spremembe Strukturnih skladov ter prilagojeno je bilo delovanje Kohezijskega sklada. Glavno vodilo reform na področju kohezijske politike je še naprej ostalo osredotočanje na pomoč regijam z razvojnimi zaostanki. To so regije, ki so imele največ težav z infrastrukturo, ustvarjanjem gospodarske aktivnosti in zagotavljanjem poklicnega izpopolnjevanja (Mrak 2004, 32). Sredstva namenjena v letih 2000–2006 so sicer ostala na razmeroma enaki ravni kot v prejšnjem programskem obdobju, a so bila v ta znesek všteta tudi sredstva za predpristopno pomoč (ISPA, SAPARD, PHARE) in strukturne ukrepe. (Lajh 2006a, 109)

Z letom 2007 se je za evropsko kohezijsko politiko začelo novo programsko obdobje 2007–2013, ki prinaša nekaj sprememb v primerjavi s predhodnim programskim obdobjem. Kohezijska politika je dobila novo strukturo, ki še bolj poudarja potrebo po strateški viziji, s pomočjo katere bodo EU uresničevala skupne prednostne naloge. Evropska kohezijska politika je tako postala eden najpomembnejših instrumentov EU v procesu posodobitve gospodarstva v naslednjih letih. Tako znaša proračun kohezijske politike za obdobje 2007-2013 347 milijard EUR in predstavlja več kot tretjino skupnega evropskega proračuna.

---

⁶ Z amsterdamsko pogodbo si Evropska unija prizadeva »spodbujati gospodarski in socialni razvoj ter visoko stopnjo zaposlenosti in doseči uravnotežen in trajnosten razvoj, zlasti z oblikovanjem območja brez notranjih meja, s krepitvijo ekonomske in socialne kohezije /.../.« (Amsterdamska pogodba, 2. čl.)

Tabela 3.1: Kohezijska politika EU skozi čas

1957	Podpis rimske pogodbe, kjer že preambula napoveduje krepitev gospodarske skupnosti, kot sredstva usklajenega razvoja in zmanjševanja razlik med regijami.
1958	Ustanovitev Evropskega socialnega sklada.
1962	Ustanovitev Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada.
1975	Ustanovitev Evropskega sklada za regionalni razvoj, ki naj bi porazdelil del evropskega proračuna med najrevnejše regije Skupnosti.
1986	Enotna evropska listina postavi temelje za kohezijsko politiko, ki naj bi premostila težave enotnega trga predvsem v južnih, manj razvitih državah.
1989- 1993	Evropski svet oznaní začetek delovanja solidarnostnih skladov (danes imenovanih Strukturni skladi).
1992	Maastrichtska pogodba določi kohezijo kot eno od prednostnih nalog Unije. Na podlagi tega je bil ustanovljen Kohezijski sklad za podporo projektom na področju okolja in prometa.
2000- 2006	Evropski svet je ponovno reformiral Strukturne sklade in prilagodil delovanje Kohezijskega sklada. Programu PHARE sta se pridružila predpristopni instrument (ISPA) in Posebni pristopni program za kmetijstvo in razvoj podeželja (SAPARD).
2007	Začne se novo programsko obdobje kohezijske politike 2007-2013.

Vir: Povzeto po Evropska komisija (2008).

V nadaljevanju bom predstavila finančne instrumente, ki jih je vzpostavila EK, za izvajanje kohezijske politike za obdobje 2007–2013. Ker empirični del temelji na analizi projekta, ki je bil izveden v okviru Programa čezmejnega sodelovanja INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000–2006, bom v nadaljevanju namenila pozornost tudi programski ureditvi kohezijske politike za preteklo obdobje ter primerjavi le-te z novim programskim obdobjem 2007–2013.

3.2 INSTRUMENTI IZVAJANJA KOHEZIJSKE POLITIKE EU

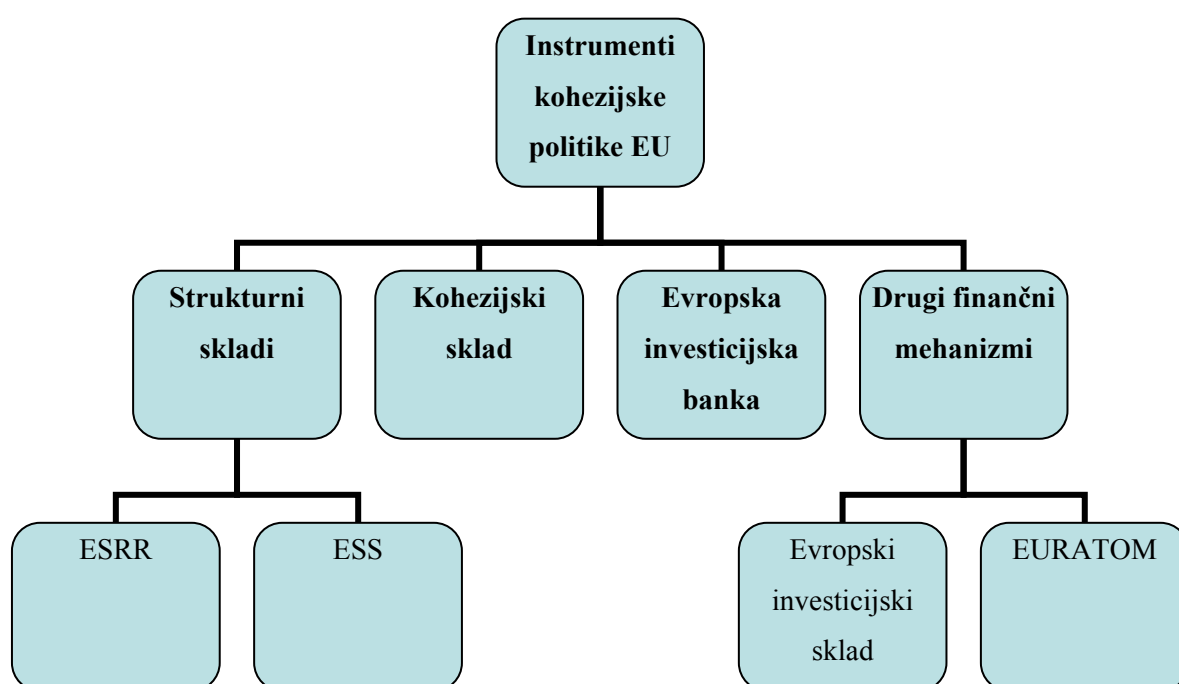
Kohezijska politika EU temelji na finančni solidarnosti med državami. Členi 158–162 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti določajo, da mora Unija spodbujati vsesplošni skladni razvoj ter krepiti ekonomsko in socialno kohezijo z zmanjševanjem razvojnih neskladij med regijami. Pravni okvir instrumentov za doseg te ciljev za programsko obdobje 2007–2013 je sklop petih uredb, ki sta jih Svet Evropske unije in Evropski parlament sprejela julija 2006:

- **Uredba Sveta (ES) št. 1083/2006** z dne 11. julija 2006 **o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1260/1999** določa skupna načela, pravila in standarde za izvajanje treh kohezijskih instrumentov (ESRR, ESS in Kohezijskega sklada). Uredba določa prenovljeni postopek načrtovanja programov ter skupne standarde za finančno upravljanje, nadzor in vrednotenje. Prenovljen sistem zagotavlja preprostejše, sorazmerno in bolj decentralizirano upravljanje Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada.
- **Uredba (ES) št. 1080/2006 Evropskega parlamenta in Sveta** z dne 5. julija 2006 **o Evropskem skladu za regionalni razvoj in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1783/1999** ureja vlogo in področja pomoči ESRR. ESRR podpira programe za regionalni razvoj, gospodarske spremembe, večjo konkurenčnost in ozemeljsko sodelovanje znotraj EU.
- **Uredba (ES) št. 1081/2006 Evropskega parlamenta in Sveta** z dne 5. julija 2006 **o Evropskem socialnem skladu in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1784/1999** ureja delovanje ESS.
- **Uredba Sveta (ES) št. 1084/2006** z dne 11. julija 2006 **o ustanovitvi Kohezijskega sklada in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1164/94** ureja delovanje Kohezijskega sklada, ki prispeva pomoč na področju okolja in vseevropskih prometnih omrežij.
- **Uredba (ES) št. 1082/2006 Evropskega parlamenta in Sveta** z dne 5. julija 2006 **o ustanovitvi evropskega združenja za teritorialno sodelovanje (EZTS)**, katerega namen je poenostaviti čezmejno, transnacionalno in medregijsko sodelovanje med regionalnimi in lokalnimi organi. (Evropska Komisija 2006).

Za izvajanje kohezijske politike in doseganje temeljnega cilja EU je EK vzpostavila naslednje instrumente: Strukturni skladi, Kohezijski sklad, Evropska investicijska banka (v nadaljevanju EIB) in drugi finančni instrumenti (glej Sliko 3.1). Bistvena razlika med Strukturnimi skladi in Kohezijskim skladom na eni strani ter EIB in ostalimi finančnimi mehanizmi je v tem, da Strukturni skladi in Kohezijski sklad delujejo po načelu solidarnosti, medtem ko EIB in ostali finančni mehanizmi regijam in državam nudijo pomoč zlasti v obliki ugodnih posojil (Mrak 2004, 34-35).

Slika 3.1: Instrumenti kohezijske politike

Vir: Prirejeno po Mrak (2004, 36).

3.3 STRUKTURNI SKLADI

Strukturni skladi⁷ predstavljajo glavni instrument, torej več kot dve tretjini financiranja dejavnosti, za krepitev ekonomske in socialne kohezije. So temeljni finančni mehanizmi

---

⁷ Najpomembnejši dokument, ki ureja področje delovanja strukturnih skladov je Uredba Sveta (ES) št. 1083/2006 o splošnih določbah. V programskem obdobju 2000-2006 pa je to področje urejala Uredba Sveta (ES) št. 1260/1999 o splošnih določbah o Strukturnih skladih.

razvojne politike EU za zmanjševanje razlik med posameznimi regijami (Petzold in drugi v Lajh 2006a, 110).

Znotraj okvira Strukturnih skladov sodita:

- **Evropski sklad za regionalni razvoj** je namenjen krepitvi ekonomske in socialne kohezije ter pomoči pri odpravljanju največjih razvojnih neravnovesij v regijah Skupnosti.
- **Evropski socialni sklad** je finančni instrument namenjen vlaganju v človeški kapital. Njegovo poslanstvo je investirati ustvarjanje delovnih mest, spodbujanje zaposlenosti in zaposljivosti ter krepitev inovativnosti.

Pred reformo kohezijske politike, v programskem obdobju 2000–2006, sta bila del Strukturnih skladov tudi Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad, ki je sedaj postal Evropski sklad za področje kmetijstva in razvoja podeželja, ter Finančni instrument za usmerjanje ribištva (v nadaljevanju FIUR), ki je sedaj postal Evropski sklad za ribištvo. Oba sklada imata sedaj, po reformi, lastne zakonodajne temelje in nista več del kohezijske politike (Evropska komisija 2007a).

Kohezijski sklad⁸ v obdobju 2007–2013 ne deluje več ločeno izven ciljev kohezijske politike, temveč je izenačen z drugimi skladi, ESRR in ESS (glej Tabelo 3.3). Tako veljajo zanj enaka pravila programiranja, upravljanja in nadzora, kar pa za predhodno obdobje (2000-2006) ni veljalo. Kohezijski sklad še naprej pospešuje vseevropska prometna omrežja in zaščito okolja, vendar ima tudi nove prednostne naloge, ki jih je določil Evropski svet v Lizboni marca leta 2000 in Göteborgu junija leta 2001, kot so trajnostni razvoj, obnovljivi viri energije itd. (Mulec 2008, 47-48). Kljub temu pa Kohezijski sklad ne sodi med Strukturne sklade, ker financira projekte, ki so namenjeni najmanj razvitim državam članicam in ne regijam, kot velja za Strukturne sklade.

---

⁸ Kohezijski sklad je bil oblikovan leta 1993 z maastrichtsko pogodbo kot poseben solidarnostni sklad za pomoč manj razvitim državam članicam. Namen sklada je omogočiti finančno podporo večjim projektom, namenjenim izboljšanju okolja in razvoju transportne infrastrukture v državah, kjer je BNP na prebivalca nižji od 90 % povprečja EU. (Mrak 2004, 43)

Celotno programsko obdobje 2000-2006 temelji na Uredbi Sveta (ES) št. 1260/1999 o splošnih določbah o Strukturnih skladih. Večina finančnih sredstev v tem obdobju (94 % sredstev Strukturnih skladov) je prispevala k doseganju treh prednostnih ciljev:

Cilj 1: Spodbujanje razvoja in strukturnega prilagajanja regij, ki zaostajajo v razvoju.

Cilj 2: Gospodarska in socialna preobrazba regij, ki se soočajo s strukturnimi problemi.

Cilj 3: Razvoj človeških virov v regijah.

Pomembno dopolnilo Strukturnim skladom v obdobju 2000-2006 so predstavljale Pobude skupnosti, ki so bile štiri:

INTERREG III⁹ – namenjen spodbujanju čezmejnega, medregionalnega in transnacionalnega sodelovanja, ki prispeva k skladnemu, uravnoteženemu in trajnostnemu razvoju EU.

URBAN II – namenjen spodbujanju strategij za gospodarsko in socialno oživitev mest ter izmenjavo znanja in izkušenj na tem področju.

LEADER – spodbuja programe za razvoj podeželskega prostora.

EQUAL – s transnacionalnim sodelovanjem spodbujal nove metode za boj proti diskriminaciji in neenakosti na trgu dela.

Programsko obdobje 2007-2013 je prineslo veliko sprememb. Oblikovali so se tudi trije novi cilji:

Cilj 1: Konvergenca.

Cilj 2: Regionalna konkurenčnost in zaposlovanje.

Cilj 3: Evropsko teritorialno sodelovanje.

Sprejeti so bili številni ukrepi za racionalizacijo zakonodaje in poenostavitev pravil za upravljanje kohezijskih programov. Tako je kohezijska politika postala enostavnejša in učinkovitejša. Strukturni ukrepi so se bolj približali usmeritvam oziroma obvezam

---

⁹ Pobuda skupnosti INTERREG III je bila razdeljena na tri dele: **INTERREG IIIA** je podpiral obmejna območja s posebnimi težavami. Glavni namen te pomoči je bil vzpostavitev čezmejnih con ekonomske aktivnosti ter razvoja skupnih strategij za prostorski razvoj. Prednostne naloge pomoči **INTERREG IIIB** so bile namenjene ukrepom povezovanja na transnacionalni ravni, medtem ko je bil pomoč **INTERREG IIIC** namenjen sodelovanju in izmenjavi izkušenj med posamezniki na medregionalni ravni. (Mrak 2004, 54)

sprejetim v Lizboni in Göteborgu, ki zajemajo vzpostavitev konkurenčnega in rastočega na znanju temelječega gospodarstva ter evropsko strategijo zaposlovanja (Lajh 2006a, 129).

V novem programskem obdobju so v treh novih prednostnih ciljeh združeni vsi štirje prejšnji cilji in pobude Skupnosti. Vsi trije zgoraj omenjeni cilji, vključno s Kohezijskim skladom ter pobudama URBAN in EQUAL, so združeni v novem Cilju 1 in Cilju 2. Program pobude Skupnosti INTERREG pa je samostojno vključen v nov Cilj 3 (glej Tabelo 3.2). Pobuda LEADER postane del kmetijske politike in ni več del kohezijske politike. V novem obdobju kohezijske politike so bili vzpostavljeni tudi trije novi instrumenti regionalne politike¹⁰ z namenom vzpostavitve dobrega in učinkovitega upravljanja skladov ter boljše uporabe finančnih instrumentov. Reforma je prinesla tudi zmanjšanje števila instrumentov s šest na tri, novo načelo »sorazmernosti«, ki zagotavlja manj birokracije, in manjše število korakov pri načrtovanju programov. Države članice in regije pa morajo s tem prevzeti tudi več odgovornosti pri upravljanju skladov in zagotavljanju preglednosti nad njimi.

Tabela 3.2: Primerjava programskega obdobja 2000-2006 in 2007-2013 glede na cilje

2000-2006		>	2007-2013	
Cilji	Finančni instrumenti	>	Cilji	Finančni instrumenti
Cilj 1: Regije, ki zaostajajo v razvoju	ESRR ESS EKUJS FIUR	>	Cilj 1: Konvergenca	ESRR ESS Kohezijski sklad
Kohezijski sklad	Kohezijski sklad	>		
Cilj 2: Območja v procesu socialno-ekonomske preobrazbe	ESRR ESS	>	Cilj 2: Regionalna konkurenčnost in zaposlovanje	ESRR ESS

¹⁰ Novi instrumenti regionalne politike za obdobje 2007-2013 so: **JASPER** – namenjen razvoju sodelovanja med EK, EIB, Evropsko banko za obnovo in razvoj in državami članicami pri pripravi glavnih projektov, **JEREMIE** – namenjen večjemu dostopu do financ za razvoj mikro, malih in srednjih podjetij v EU in **JESSICA** – spodbujanje trajnostnih naložb v mestna območja (Evropska komisija 2006).

Cilj 3: Izobraževalni sistemi in spodbujanje zaposlovanja	ESS	>		
URBAN II	ESRR	>		
EQUAL	ESS	>		
INTERREG III	ESRR	>	Cilj 3: Evropsko teritorialno sodelovanje	ESRR
LEADER	EKUJS		Skupna evropska kmetijska politika	
4 cilji 4 pobude Skupnosti Kohezijski sklad	6 instrumentov		3 cilji	3 instrumenti

Vir: Evropska komisija (2007a).

3.3.1 Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje

Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje (v nadaljevanju EZTS) predstavlja novost v trenutni finančni perspektivi. Je nov pravni instrument za lajšanje in spodbujanje čezmejnega, transnacionalnega in regionalnega sodelovanja, saj so v preteklosti razlike med pravnimi sistemi, v katerih delujejo čezmejni partnerji, pomenile ovire za uspešno čezmejno sodelovanje. Člani EZTS so lahko države članice, regionalni organi, lokalni organi ter osebe javnega prava v smislu direktive 2004/18/ES, ki so locirani na ozemlju vsaj dveh držav članic EU. EZTS deluje v okviru nalog, ki so mu bile dodeljene. Le-te pa so omejene na poenostavitev in pospeševanje teritorialnega sodelovanja za krepitev gospodarske in socialne kohezije, pri čemer so vse naloge v okviru pristojnosti vsakega člana v skladu z njegovo nacionalno zakonodajo. Naloge pa so omejene na izvajanje programov teritorialnega sodelovanja ali projektov, ki jih sofinancira EU v okviru ESRR, ESS in Kohezijskega sklada (Evropska komisija 2007a). Torej lahko EZTS deluje tako v okviru Cilja 3 kot tudi v okviru drugih dveh ciljev kohezijske politike.

3.3.2 Prednostni cilji kohezijske politike v programskem obdobju 2007-2013

Prednostni cilji odražajo prioritete v regionalni politiki EU in hkrati služijo Strukturnim skladom kot izhodišče za razdeljevanje največjega dela sredstev. Do njihovega oblikovanja je prvič prišlo po sprejetju Enotne evropske listine. (Mrak 2004, 47)

Kot sem že zgoraj omenila, je reforma kohezijske politike iz leta 2006 prinesla tri nove prednostne cilje strukturnih ukrepov, ki so se v primerjavi s preteklim obdobjem obsežno preoblikovali in predstavljajo najpomembnejše spremembe. Finančni viri za te tri cilje in način njihovega delovanje so določeni v splošni uredbi¹¹. V tem obdobju bo podpora regionalnih načrtov namenjenih 308 milijard EUR (v cenah iz leta 2004)¹², kar predstavlja več kot tretjino skupnega evropskega proračuna. To je doslej največja naložba EU prek kohezijskih instrumentov. Novi cilji kohezijske politike so naslednji:

CILJ 1: KONVERGENCA

Cilj "konvergenca" želi pospeševati rast in zaposlovanje v najmanj razvitih regijah ter povečati in izboljšati kakovost naložb v človeški in finančni kapital. Poudarja predvsem prilagodljivost socialnim in gospodarskim spremembam, inovativnost in družbo znanja, učinkovitost javnih uprav ter kakovost okolja. Cilj predstavlja prednostno nalogo skladov, zato mu je namenjenih 81,5 % vseh kohezijskih sredstev (251,1 milijarde EUR).

Cilj zajema države in regije, ki zaostajajo v razvoju. Cilj financirajo ESRR, ESS in Kohezijski sklad. Do finančnih sredstev iz ESRR in ESS so upravičene regije, kjer je BNP na prebivalca nižji od 75 % povprečja EU. Države članice, katerih BNP na prebivalca ne presega 90 % povprečja skupnosti, pa so upravičene tudi do sredstev iz Kohezijskega sklada.

CILJ 2: REGIONALNA KONKURENČNOST IN ZAPOSLOVANJE

---

¹¹ Uredba Sveta (ES) št. 1083/2006.

¹² V obdobju 2000-2006 je bilo za prevzem obveznosti skladov namenjenih 195 milijard EUR sredstev, od tega največ Cilju 1 (69,7 %). Cilju 2 in Cilju 3 je bilo namenjenih 11,5 % ter 12,3 % sredstev (Uredba Sveta (ES) št. 1260/1999, 7. čl.).

Cilj "regionalna konkurenčnost in zaposlovanje" obsega vsa območja EU, ki niso upravičena do pomoči v okviru cilja "konvergenca". Upravičene regije so regije iz Cilja 1 v programskem obdobju 2000-2006, ki ne izpolnjujejo več regionalnih meril upravičenosti cilja konvergenca. Cilj je namenjen krepitvi regionalne konkurenčnosti in privlačnosti ter zaposlovanja s predvidevanjem gospodarskih in socialnih sprememb, vključno s spremembami, povezanimi s sprostitevjo trgovine, s pomočjo povečevanja in izboljševanja kakovosti naložb v človeški kapital, inovacij in spodbujanja na znanju temelječe družbe, podjetništva, varovanja in izboljšanja okolja, razvoja skupnih trgov dela ... (Uredba Sveta (ES) št. 1083/2006, čl. 3) Zanj je namenjenih 15,95 % kohezijskih sredstev (49,1 milijarde EUR).

CILJ 3: EVROPSKO TERITORIALNO SODELOVANJE

Cilj je znan tudi kot INTERREG. Usmerjen je v krepitev čezmejnega sodelovanja, transnacionalnega sodelovanja z namenom povezanega ozemeljskega razvoja ter medregijskega sodelovanja in izmenjave izkušenj. Sodelovanje se osredotoča na raziskave, razvoj, okolje, preprečevanje tveganj, informacijsko družbo in integrirano upravljanje voda. Ta cilj dopolnjuje prva dva cilja, kajti regije, ki izpolnjujejo pogoje za ta cilj, hkrati izpolnjujejo tudi pogoje za cilj "konvergenca" in "regionalna konkurenčnost in zaposlovanje" (Evropska komisija 2007a, 20). Za ta cilj je namenjenih 7,75 milijarde EUR (2,5 % celotnih kohezijskih sredstev) in se financira iz ESRR.

Zajema regije z morskimi ali kopenskimi mejami, območja transnacionalnega sodelovanja opredeljenega glede na ukrepe spodbujanja celostnega teritorialnega razvoja ter območja medregionalnega sodelovanja.

V nadaljevanju bom natančneje opisala cilj evropskega teritorialnega sodelovanja, ki je pomemben za kasnejšo analizo čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo.

3.3.3 Evropsko teritorialno sodelovanje – Cilj 3

Uredba Sveta (ES) št. 1083/2006 o splošnih določbah opredeljuje Cilj 3 kot cilj, ki »je usmerjen v krepitev čezmejnega sodelovanja s pomočjo lokalnih in regionalnih skupnih pobud, transnacionalnega sodelovanja s pomočjo ukrepov za spodbujanje integriranega teritorialnega razvoja, povezanega s prednostnimi nalogami Skupnosti, ter krepitev

medregionalnega sodelovanja in izmenjave izkušenj na ustrezni teritorialni ravni.«
(Uredba Sveta (ES) št. 1083/2006. 3. čl.)

Cilj je usmerjen v oblikovanje skupnih rešitev primernih za organe oblasti v različnih državah na področju razvoja mest, podeželja in obale, razvoja gospodarskih povezav in vzpostavljanja omrežij malih in srednjih podjetij.

Tako kot v preteklih programskih obdobjih je tudi sedaj Cilj 3 razdeljen na tri dele:

a) Program čezmejnega sodelovanja

Program čezmejnega sodelovanja skuša v okviru partnerstev povečevati konkurenčnost čezmejnih območij in posledično vsestransko prostorsko, gospodarsko in socialno integracijo ožjih in širših funkcionalno povezanih čezmejnih območij. Njegov cilj je izboljšati sodelovanje s sosednjimi državami, kar uresničuje skupno v 52 programih. Upravičenci do te pomoči so vse regije NUTS¹³ 3, vzdolž vseh notranjih kopenskih mej in vzdolž določenih zunanjih kopenskih mej in v regijah vzdolž pomorskih mej, oddaljenih največ 150 km. Skupna sredstva za omenjeni program znašajo 74 % (6,44 milijarde EUR) sredstev namenjenih za Cilj 3. Obravnavana vprašanja vključujejo:

- spodbujanje podjetništva, turizma, kulture in čezmejne trgovine;
- izboljševanje skupnega gospodarjenja z naravnimi viri;
- podpiranje povezav med mestnimi in podeželskimi območji;
- izboljševanje dostopa do prometnih in komunikacijskih omrežij;
- razvijanje skupne uporabe infrastrukture;
- administrativno delo ter delo za zaposlovanje in enake možnosti.

Čezmejno sodelovanje je v Republiki Sloveniji razdeljeno na 5 programov:

- Operativni program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Avstrija 2007-2013;
- Operativni program čezmejnega sodelovanja Italija-Slovenija 2007-2013;
- Operativni program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Madžarska 2007-2013;

---

¹³ Kratica NUTS pomeni The Nomenclature of Territorial Units for Statistics in predstavlja skupno evropsko statistično klasifikacijo teritorialnih enot. Klasifikacija NUTS temelji na hierarhični členitvi na tri ravni glede na število prebivalcev: NUTS 1, NUTS 2 in NUTS 3.

- Operativni program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Hrvaška 2007-2013;
- Operativni program čezmejnega sodelovanja Jadranska pobuda 2007-2013.

b) Program transnacionalnega sodelovanja

Transnacionalno sodelovanje deluje širše in omogoča razvoj na ravni območij, npr. na ravni območij celotnega porečja ali gorovja. Program transnacionalnega sodelovanja sestavlja 13 podprogramov¹⁴. Za ta program sodelovanja je namenjenih 21 % sredstev Cilja 3. Teme, ki jih zajema, vključujejo:

- inovacije (mreže univerz, raziskovalnih ustanov);
- okolje (vodne vire, reke, jezera, morje);
- dostopnost, vključno s telekomunikacijami, in zlasti dokončanje omrežij;
- trajnostni razvoj mest (policentrični razvoj).

c) Program medregionalnega sodelovanja

Medregionalno sodelovanje deluje na vseevropski ravni in vključuje vseh 27 držav članic EU in še več. V njegovem okviru se gradijo mreže, da bi uspešne regije razvijale dobro prakso in da bi lažje širile nova spoznanja in izkušnje¹⁵. Teme vključujejo inovacije in ekonomijo znanja ter varstvo okolja in varstvo pred tveganji. Omenjeni sklop programa obsega najmanjši proračun, 5 % (445 milijonov EUR) sredstev namenjenih Evropskemu teritorialnemu sodelovanju (Evropska komisija 2007c).

---

¹⁴ Slovenija je vključena v štiri transnacionalne programe: območje Alp, srednja Evropa, jugovzhodna Evropa, Sredozemsko morje.

¹⁵ Programi medregionalnega sodelovanja so štiri: **INTERREG IV-C** (program medregionalnega sodelovanja), **INTERACT II** (njegov cilj je zagotavljanje večje učinkovitosti upravljanja in izvajanja programov ter krepitev prenosa strokovnega znanja, izkušenj), **ESPN** (Evropsko omrežje za preučevanje prostorskega razvoja) in **URBACT** (Program transnacionalne izmenjave glede celostnega razvoja mest).

4 ČEZMEJNO SODELOVANJE MED SLOVENIJO IN ITALIJO

Odkar obstajajo državne meje, so se lokalne skupnosti soočale s težavami. Omejeno gibanje, oteženo reševanje vsakodnevnih problemov prebivalcev (oskrba s pitno vodo, dnevna migracija zaposlenih, obdelovanje kmetijskih zemljišč itd.) in omejene pravice lokalnih skupnosti pri mednarodnem sodelovanju so predstavljale vir resnih preizkušenj lokalnih skupnosti. S približevanjem in kasnejšim vstopom Slovenije v EU so lokalne skupnosti in obmejne regije pridobile pomembne možnosti za bolj samostojen razvoj. Sodelovanje v čezmejnih programih je omogočilo in še vedno omogoča vzpostavljanje številnih partnerstev na lokalni in regionalni ravni ter reševanje različnih problemov (brezposelnost, razvoj in raziskave, varstvo okolja, slabe prometne povezave ...). Na ta način se omogoči medsebojno povezovanje, spoznavanje in zaupanje v institucije in ljudi, ki živijo in delajo ob meji.

Čezmejni programi so v slovensko-italijanskem obmejnem prostoru predstavljali izhodišče za priključitev Slovenije k EU. Slovenija se je seznanila s sodobnimi evropskimi razvojnimi usmeritvami in razvojnimi težnjami sosednjih dežel. Posledično je to vodilo k vzpodbujanju samostojnega razvoja regij v Sloveniji in njeni priključitvi v EU. Čezmejni projekti so ciljno usmerjeni na gospodarski in družbeni razvoj na lokalni in regionalni ravni. Dolgoročno stremijo k znižanju strukturnih neravnovesij v gospodarskem razvoju. Na obmejnem območju so okrepili vezi prijateljstva in sodelovanja ter vzpodbudili ljudi z obeh strani meje k sodelovanju, vzpodbujanju okoljskih, kulturnih, turističnih in ostalih projektov in tako premagali meje, ki so bile vsiljene skozi zgodovino. (Rener 2004, 12).

Glavni in hkrati skupni organ upravljanja slovensko-italijanskega čezmejnega programa je Služba za odnose z EU in evropsko integracijo pri deželni upravi Avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine v Trstu. Slovenija sodeluje kot država partnerica. Osrednja slovenska institucija za izvajanje čezmejnega programa sodelovanja med Slovenijo in Italijo je Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko (v nadaljevanju SVLR). Pred letom 2005 je delo SVLR opravljala Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj (v nadaljevanju ARR). Pod okriljem glavne slovenske institucije za čezmejno sodelovanje deluje še Regionalna pisarna v Štanjelu

kot slovenska info točka, ki predstavlja mesto stalnih kontaktov in izmenjav strokovnega znanja med različnimi upravami in partnerji med Slovenijo in deželama Furlanijo - Julijsko krajino in Veneto.

4.1 OBMOČJE ČEZMEJNEGA SODELOVANJA

Programsko območje, ki ga prečka državna meja v dolžini 200 km, je pokrajinsko zelo pestro. S svojo geografsko lego povezuje sredozemski in srednjeevropski prostor. Zaznamuje ga bogastvo naravnih virov, raznolikost etničnih skupin in različnih zgodovinskih izkušenj ter pestra kulturna dediščina. Območje čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo se je skozi leta spreminjalo oziroma povečevalo. Sedanje območje čezmejnega sodelovanja (obdobje 2007-2013) je večje v primerjavi z območjem v času Programa čezmejnega sodelovanja INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006.

Program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013 se izvaja na območju 30.740 km² z več kot 5,5 milijona prebivalcev. Programsko območje obsega na slovenski strani Goriško, Gorenjsko in Obalno-kraško ter na osnovi klavzule fleksibilnosti¹⁶ še Osrednjeslovensko in Notranjsko-kraško statistično regijo. Na italijanski strani pa obsega pokrajine Videm, Gorica, Trst, Benetke, Padova, Rovigo, Ferrara in Ravenna ter na osnovi klavzule fleksibilnosti še pokrajini Pordenone in Treviso (glej Sliko 4.1). Sedanje programsko območje je v primerjavi s programskim območjem 2000-2006 veliko večje. Vključuje 62,9 % več upravičenega območja in 65,8 % več populacije (Evropska komisija 2007b).

---

¹⁶ Klavzula fleksibilnosti pomeni, da so omenjena območja izjemoma upravičena do pomoči in vključena le v nekatere programske spodbude.

Slika 4.1: Območje čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo v programskem obdobju 2007-2013

Vir: Evropska komisija (2007b).

4.2 ZGODOVINA ČEZMEJNEGA SODELOVANJA MED SLOVENIJO IN ITALIJO

Evropska komisija je leta 1994 na pobudo Evropskega parlamenta odobrila finančni vir za spodbujanje čezmejnega sodelovanja z državami Srednje in Vzhodne Evrope. Tako je dopolnila pobudo INTERREG¹⁷ s programom PHARE za čezmejno sodelovanje

¹⁷ Pobudo Skupnosti INTERREG je EK oblikovala leta 1990 z namenom podpirati teritorialno sodelovanje. V programskem obdobju 1990-1994 (INTERREG I) se je znotraj programa izvajalo prek 31 operativnih programov, ki so razpolagali s približno 1 milijardo ECU. V programskem obdobju 1994-1999 (INTERREG II) so se finančna sredstva za projekte povečala na 3,5 milijarde ECU za tri različne sklope (INTERREG IIA, IIB, IIC), v programskem obdobju 2000-2006 (INTERREG III) pa so le-ta znašala že več kot 5 milijard EUR proračunskih sredstev. INTERREG v obdobju 2007-2013 predstavlja tretji cilj kohezijske politike EU in ima na voljo 8,7 milijarde EUR sredstev, ki so ravno tako razdeljena med tri sklope (čezmejno sodelovanje, transnacionalno sodelovanje, medregionalno sodelovanje). (Evropska komisija 2007c, 5)

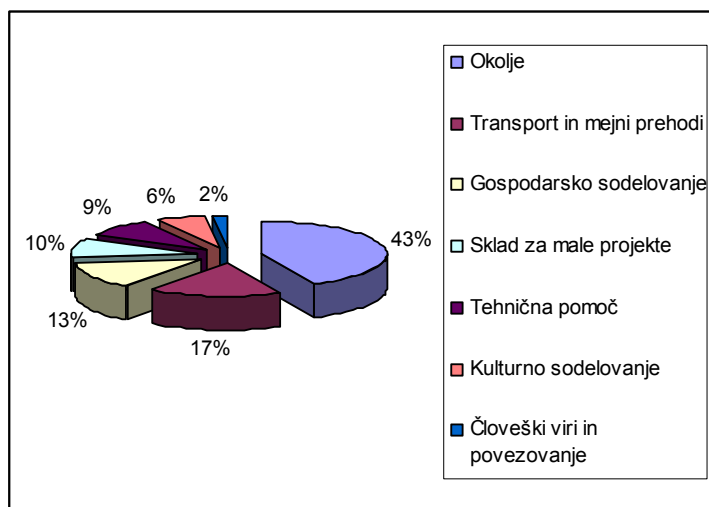
(PHARE CBC¹⁸), s katerim se je čezmejno sodelovanje razširilo tudi preko zunanjih meja EU. Slovenija je že istega leta skupaj z EK podpisala *Memorandum o sodelovanju med Slovenijo in Italijo*. Leta 1995 so Vlada Republike Slovenije, Evropska komisija in Vlada Republike Italije podpisale »Skupno izjavo o nameri« o večletnem sodelovanju in skupaj pripravile okvirni dokument tega sodelovanja, imenovan *Večletni indikativni program za obdobje 1995-1999*, ki skupaj z izjavo o nameri definira cilje sodelovanja, prioriteta področja, merila za izbor projektov in finančni okvir. Glavni cilj tega programa je bil zagotavljanje socialne in ekonomske kohezije obmejnih območij, ki bi omogočili zmanjševanje gospodarske nerazvitosti na obeh straneh meje, ter pridobivanje potrebnih izkušenj in ustvarjanje pogojev za črpanje sredstev iz Strukturnih skladov po vključitvi Slovenije v EU (Piry 2006, 113-114). Prednostne naloge so bile usmerjene na promocijo območja, lokalnih virov in varovanja okolja, sodelovanje med institucijami in izboljšanje komunikacije ter sodelovanje med poslovnimi partnerji.

V predpristopnem obdobju 1994-1999 je bilo sofinanciranih in izvedenih 139 projektov, za katere je bilo namenjenih 18 milijonov EUR evropskih sredstev iz programa PHARE CBC Slovenija-Italija, največji delež sredstev je bil namenjen področju izboljšanja infrastrukture in okolja (glej Graf 4.1). Zgrajene so bile nekatere cestne povezave in obmejna infrastruktura, ki sedaj omogočajo hitrejše in boljše povezave. Velik del teh sredstev je bil namenjen izboljšanju infrastrukture okolja (izboljšanju čistosti voda, kakovosti pitne vode), vzpostavljene so bile tudi gospodarske povezave, ki so pripomogle k razvoju malega gospodarstva in odpiranju novih delovnih mest, ter številna sodelovanja na področju turizma in kulture. (Rener 2004, 10-13)

---

¹⁸ Program PHARE CBC je bil osrednji program predpristopne pomoči državam srednje in vzhodne Evrope na področju vzpodbujanja regionalnega razvoja in sodelovanja ob meji. Namenjen je bil odpravi razvojnih ovir, ki nastajajo zaradi bližine državne meje, in izkoriščanju prednosti, ki jih čezmejno sodelovanje prinaša. Sredstva programa so bila namenjena krepitvi razvoja gospodarstva, prometne infrastrukture in varovanja okolja, namenjena so bila tudi programom izobraževanja, spodbujanja neposrednih stikov, razvoja kulture in turizma.

Graf 4.1: Razdelitev sredstev PHARE CBC Slovenija-Italija v predpristopnem obdobju 1994-1999 po področjih

Vir: Povzeto po Rener (2004, 11).

4.2.1 Skupni programski dokument INTERREG IIIA/PHARE CBC Italija-Slovenija 2000-2006

Slovenija in Italija sta leta 2001 naredili pomemben korak naprej k čezmejnemu sodelovanju. Prvič v zgodovini čezmejnega sodelovanja sta pripravili skupni programski dokument imenovan *Skupen programski dokument INTERREG IIIA/PHARE CBC Italija-Slovenija 2000-2006*, ki je določil skupno razvojno strategijo slovensko-italijanskega prostora. Do vstopa Slovenije v EU so upravni ter izvedbeni predpisi in postopki, ki so opredeljevali čezmejno sodelovanje, temeljili na različnih predpisih. Sodelovanje med državama je ovirala razdvojenost v programu zaradi obstoja dveh sorodnih finančnih instrumentov, za katera so veljala različna pravila. Italija je delovala po pravilih Evropskega sklada za regionalni razvoj, Slovenija pa po pravilih programa PHARE za čezmejno sodelovanje.

Skupni programski dokument INTERREG IIIA/PAHRE CBC Italija-Slovenija 2000-2006 je dal čezmejnemu sodelovanju nov pomen. Kot pravi Toplakova (1999, 72), z novim programskim obdobjem ni šlo »več le za sodelovanje na obeh straneh meje, ampak za povezovanje obeh strani.« Programa INTERREG IIIA in PHARE CBC sta

temeljila na skupnem strateškem razvojnem načrtu obmejnega prostora, na vzpostavitvi in utrditvi skupnih čezmejnih teles za pripravo in izvedbo programov in še večjem poudarku na pristopu od »spodaj navzgor« (Toplak 1999, 72). To pomeni, da so čezmejne strukture na regionalni in lokalni ravni (interesne skupine, lokalno prebivalstvo, lokalne skupnosti), ki temeljijo na regionalnih/lokalnih organih, prevzele vodilno vlogo pri pripravi programov, njihovem upravljanju in vrednotenju ter po potrebi sodelovale z organi na državni ravni.

V projektih, ki so nastali iz tega programa, se je razvilo več lokalnih in regionalnih partnerstev. V tem obdobju se je s pomočjo projektov okrepilo regionalno gospodarstvo in varstvo okolja, kar predstavlja pomemben temelj za čezmejno sodelovanje. Poleg krepiteve čezmejnega sodelovanja je bil cilj Skupnega programskega dokumenta tudi podpreti prihodnje sodelovanje Slovenije po načelih programa INTERREG. Slovenija je tako to programsko obdobje koristno uporabila pri svoji pripravi na INTERREG programe ter pripravi na črpanje evropskih Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada. V procesu pridruževanja EU je preoblikovala strukture za izvajanje skupnih programskih dokumentov v okviru INTERREG IIIA tako, da je nadgradila prejšnje postopke in izvedbene strukture PHARE po temeljnih smernicah INTERREG. Po vstopu Slovenije v EU leta 2004 sta obe sodelujoči državi začeli delovati v okviru programa INTERREG III za čezmejno sodelovanje, prejšnji program PHARE pa je bil opuščen. Skupni programski dokument INTERREG IIIA/PHARE CBC Italija-Slovenija 2000-2006 sta državi revidirali in preoblikovali v *Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006*.

V predpristopnem obdobju od 2000 do 2003 je bilo v Sloveniji skupaj načrtovanih in izvedenih 70 projektov, ki so omogočili sodelovanje ljudi na obeh straneh meje. Za vse projekte je bilo dodeljenih 8,6 milijona EUR evropskih sredstev, od tega skoraj polovica (48 %) za področje varovanja in spremljanja stanja okolja in prostora, 27 % za izboljšanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij ter 15 % za razvoj organizacijskih in infrastrukturnih mrež. Desetina dodeljenih evropskih sredstev za omenjeno obdobje v okviru Skupnega programskega dokumenta INTERREG IIIA/PHARE CBC Italija-Slovenija 2000-2006 pa je bila dodeljena Skladu za male projekte, ki je bil namenjen

povezovanju manjših iniciativ ljudi z obeh strani meje, na vseh področjih delovanja, od kulture, športa, glasbe, umetnosti, izobraževanja ipd. (Rener 2004, 11)

Trije veliki projekti v obdobju 2000-2003 so bili (Rener 2009):

- *ECO-Adria – Ekološko izboljšanje Primorske*, ki je vključeval 8 investicij (izgradnjo malih čistilnih naprav, kanalizacijskega omrežja v občinah vzdolž celotnega obmejnega območja);
- *Primorski tehnološki poli*, je bil usmerjen v ureditev poslovne infrastrukture za inovacijsko podporo podjetjem v dveh tehnoloških polih na območju mejnih prehodov (Primorski tehnološki park na mednarodnem mejnem prehodu Vrtojba in Poslovno-inovacijskih center v Sežani);
- *Sklad za male projekte* je predstavljal pomemben korak k oblikovanju manjših čezmejnih iniciativ, ki so konkretno odpravljale ovire v vsakdanjem življenju.

4.2.2 Sklad za male projekte

Sklad za male projekte (v nadaljevanju SMP) je bil evropski finančni instrument v okviru programa PHARE CBC za reševanje lokalnih problemov, ki je omogočal podporo razvojnim aktivnostim manjšega obsega in čezmejnega značaja. Osnovni namen SMP je bil omogočati podporo manjšim projektom, povezovati ljudi na lokalni ravni in »mehke« razvojne dejavnosti čezmejnega značaja ter tako pripraviti območje ob meji na vstop Slovenije v EU. V glavnem so se iz SMP sofinancirali projekti usmerjeni v lokalni gospodarski razvoj (vključno z razvojem turizma), zdravstvene namene, ustanavljanje in razvoj skupnih objektov in virov za izboljšanje pretoka informacij in komunikacij med regijami, kulturno izmenjavo, lokalno zaposlovanje, izobraževalne pobude in usposabljanje delovne sile.

Za male projekte je bila značilna relativno hitra in uspešna izvedba ter finančna nezahtevnost. Projekti so trajali lahko največ 12 mesecev (v povprečju 10 mesecev), finančna sredstva pa so bila omejena med 10.000 in 50.000 EUR. Namenjen je bil nevladnim in neprofitnim organizacijam vključno s strokovnimi združenji, gospodarskimi zbornicami, lokalnimi oblastmi, uradi za regionalni razvoj in univerzami. (Regionalna razvojna agencija Severne Primorske 2005)

Do finančne podpore iz SMP so bili upravičeni projekti, ki so imeli čezmejni vpliv. Sklad je zagotovil sofinanciranje iz sredstev PHARE za projekte, namenjene povezovanju ljudi iz naslednjih področij čezmejnega delovanja:

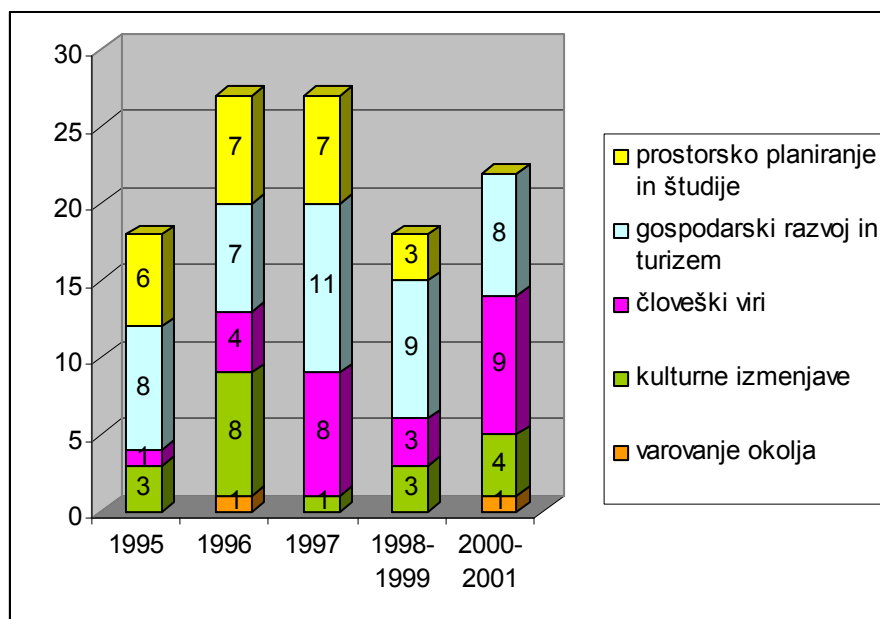
- prostorsko planiranje in razvoj (smernice za prostorsko planiranje, dejavnosti v zvezi z varstvom okolja in narave ...),
- zaščita okolja vključno s spremljanjem in nadzorom voda in morja,
- lokalni gospodarski razvoj vključno s turizmom,
- širjenje čezmejnega sodelovanja na področju zdravstva,
- razvoj ali izgradnja objektov in virov za izboljšanje pretoka informacij in komunikacij,
- lokalno zaposlovanje, vzgoja in izobraževanje ter
- kulturne izmenjave.

V obdobju med leti 1994 in 2001 je bilo znotraj programa čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo v okviru SMP namenjenih približno 2,7 milijona EUR, s katerimi je bilo sofinanciranih 112 projektov¹⁹. Od tega jih je bilo največ projektov izvedenih na področju gospodarskega razvoja in turizma (45 % vseh projektov), najmanj pa na področju varovanja okolja zgolj 2 projekta (glej Graf 4.2). Največ projektov je bilo izvedenih v letih 1996 in 1997 (skupno 54 projektov). Največ PHARE sredstev v okviru SMP pa so dobili projekti Mladinski turizem na Krasu, Poti miru v Posočju in Pot zdravja in prijateljstva – Parenzana (vsak projekt 100.000 EUR), vsi trije iz programskega področja gospodarski razvoj in turizem.

---

¹⁹ Večji projekti v okviru SMP: **področje gospodarskega razvoja in turizma**: Ureditev poti ob reki Reki, Osmica, Ureditev Fabianijeve poti od Štanjela do Kobdilja, Mladinski turizem na Krasu, Poti miru v Posočju, Revitalizacija štanjelskega gradu, Pot zdravja in prijateljstva-Parenzana; **področje prostorskega planiranja in študij**: Kraška čezmejna transverzala življenja in dela - razvojna strategija kraške regije, Jame v porečju reke Reke-Timavo, Priprava skupnega razvojnega programa za obrtno-podjetniško cono na Terminalu Sežana v povezavi z obrtno cono v Dolini in Zgoniku, Sistem za neprekinjeno čezmejno izmenjavo oceanografskih in ekoloških podatkov; **področje človeških virov**: Usposabljanje mentorjev za varovanje Krasa, Istra in Trst – oživljanje, raziskovanje in promocija istrskega podeželja, Učni center za predelavo mleka na kmetijah, Program širjenja socialne mreže za ljudi s težavami v duševnem zdravju; **področje kulturne izmenjave**: Preureditev mrliške vežice v lapidarij, Izdelava vzorčnih primerkov narodnih noš Krasa, Umetniško-ekološko-znanstveni projekt »Škocjanski zatok, Vilenica 2000«, Prekomejne prireditve. (Renner 2004, 20-31)

Graf 4.2: Število projektov Sklada za male projekte po letih (1995-2001) in področjih v okviru programa PHARE CBC Slovenija-Italija

Vir: Povzeto po Rener (2004, 11).

Ker empirični del v nadaljevanju temelji na analizi čezmejnega programa, ki je bil odobren v okviru čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija v obdobju 2004-2006, bom naslednje poglavje namenila že zaključenemu Programu pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006.

4.3 PROGRAM POBUDE SKUPNOSTI INTERREG IIIA SLOVENIJA-ITALIJA 2000-2006

Z vstopom Slovenije v EU sta sodelujoči državi uspešno nadgradili skupen programski dokument v Program pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, ki je določal prioritete in pogoje za sodelovanje v obdobju 2004-2006. Tako se je začelo novo programsko obdobje čezmejnega sodelovanja med državama, v katerem naj bi veliko lažje premagovali nekdanje težave v zvezi z upravljanjem in usklajevanjem sredstev ter financiranjem projektov, saj sta obe državi delovali po istih pravilih (Rener 2004, 16).

Program pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 je bil le nekoliko spremenjena različica predhodnega Skupnega programskega dokumenta. V že obstoječa poglavja je bilo vnesenih nekaj pomembnih dopolnil za izvajanje programa v okviru strukture in postopkov sodelovanja INTERREG (European commission 2009). V primerjavi s preteklim programskim obdobjem se je s Programom INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 vzpostavilo okrepljeno čezmejno sodelovanje s pomočjo skupne programske strategije in skupnih organov upravljanja. Prvič v zgodovini čezmejnega sodelovanja pa sta državi objavili nekaj skupnih razpisov ter potrdili nekaj skupnih projektov.

Čezmejni program INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 je zajemal obmejna območja obeh držav in vključeval na italijanski strani pokrajine Videm, Gorica in Trst v Avtonomni deželi Furlaniji - Julijski krajini in Beneško pokrajino v deželi Veneto. Ostali območji, ki sta bili izjemoma upravičeni do pomoči in sta bili vključeni le v nekatere programske spodbude, sta bili pokrajina Pordenone v Avtonomni deželi Furlaniji - Julijski krajini in Rovigo v pokrajini Veneto. V Sloveniji je upravičeno območje obsegalo Obalno-kraško in Goriško statistično regijo ter občino Kranjska Gora, ki je del Gorenjske statistične regije. Čezmejni program se je razprostiral na 11.400 km² površine in je vključeval 1,943 milijona ljudi. Namenjen je bil občinam, lokalnim skupnostim ali organizacija, ki so last ali pod upravo občin, zavodom, razvojnim agencijam, združenjem in društvom, upravam parkov, javnim podjetjem, univerzam in raziskovalnim inštitutom, izobraževalnim ustanovam, nevladnim organizacijam, gospodarskim ter obrtnim zbornicam (Evropska komisija 2004b, 67). V vse sofinancirane projekte je bilo vključenih več kot 1.000 končnih upravičencev in partnerjev, kar je kazalo na gosto mrežo vzpostavljenih stikov, odnosov in partnerstev.

4.3.1 Cilji Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006

Splošni cilj Programa je bil spodbujati **trajnostni razvoj obmejnih regij** in izboljšati **vklučevanje celotnega čezmejnega območja**, da bi premagali obrobno, ki je zaznamovala obmejne regije. Poleg iskanja novih načinov za razvoj obmejnega

območja, je bil cilj programa tudi nadaljnja krepitev čezmejnega sodelovanja med vključenimi institucijami pri načrtovanju in izvedbi ukrepov.

Za doseg zastavljenih ciljev je bil Program organiziran v okviru petih prednostnih nalog in pripadajočih ukrepov. Pri predstavitvi prednostnih nalog bom večjo pozornost namenila prednostni nalogi 1 in njenemu prvemu ukrepu, ki sta pomembna za analizo v empiričnem delu diplomskega dela. Prednostne naloge in njihovi ukrepi so bili naslednji (Evropska komisija 2004a):

PREDNOSTNA NALOGA 1: Trajnostni razvoj čezmejnega območja

Cilj prve prednostne naloge je bil varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora ter s tem ohranjanje in varovanje naravne, krajinske in kulturne dediščine. Poudarek je bil tudi na razvoju in okrepitvi čezmejnih struktur ter ustvarjanju pogojev za celovit regionalni razvoj. Cilj ukrepov prve prednostne naloge je bil sanacija razmer propadanja okolja in/ali zmanjševanje dejavnikov tveganja, ki bi lahko ogrozili razvojne možnosti.

Za doseg zastavljenih ciljev sta bila oblikovana dva ukrepa:

- *varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora*: aktivnosti²⁰ so bile predvsem usmerjene na območje Nature 2000 (posebna zavarovana območja in območja, pomembna na ravni Skupnosti), izvajanje projektov za načrtovanje naravnih virov in varovanja okolja, vzpostavljanje multimedijskih informacijskih omrežij, izdelavo informacijskega materiala, okoljskih študij in analiz. Ukrepi vključevali različne študije, pilotne projekte in investicije namenjene prostorskemu načrtovanju čezmejnih območij, varovanju in razvoju čezmejne naravne in kulturne krajine, študije, ki zadevajo naravne vire, obnovljive vire energije ...
- *razvoj in okrepitev čezmejne organiziranosti, infrastrukture in mrež*: ta ukrep naj bi se uporabljal za razvijanje in/ali krepitev čezmejnih organizacij in infrastrukture, ki predstavljajo pomemben element za nadaljevanje integracijskega procesa.

PREDNOSTNA NALOGA 2: Gospodarsko sodelovanje

---

²⁰ Ukrepi Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora je obsegal devet aktivnosti: razvoj celostnega sistema spremljanja, celosten vodni krogotok, izboljšanje stabilnosti prostora in zmanjšanje tveganj, integrirano ravnanje z odpadki, varstvo in razvoj naravnih vrednot, razvoj zavarovanih območij, izdelava instrumentov za upravljanje prostora in varovanje krajine, sanacija degradiranih območij, obnovljivi viri energije in izboljšanje distribucije energije (Evropska komisija 2004b, 38-40).

Cilj druge prednostne naloge je bil krepitev gospodarskih zmožnosti obmejnega območja z namenom izboljšati konkurenčnost lokalnih struktur, predvsem na področju turizma, malih in srednje velikih podjetij ter virov v primarnem sektorju. Ukrepi druge prednostne naloge so bili naslednji:

- *krepitev konkurenčnosti in sodelovanja,*
- *čezmejno sodelovanje na področju turizma,*
- *čezmejno sodelovanje v primarnem sektorju.*

PREDNOSTNA NALOGA 3: Človeški viri, sodelovanje in uskladitev sistemov

Prednostna naloga tri je stremela k razvoju človeških virov, kar je temeljni element za razvoj čezmejnih odnosov. Poudarek je bil na čim boljši uporabi človeških virov in medsebojni delitvi struktur na področju raziskovanja, tehnološkega razvoja, izobraževanja, kulture in zdravstva. Ukrepi za doseg zastavljenih ciljev so bili:

- *usposabljanje človeških virov, osvežitveni tečaji in inovativne pobude na trgu delovne sile,*
- *sodelovanje na področju kulture, komunikacij in raziskav ter med institucijami, da bi se uskladili sistemi.*

PREDNOSTNA NALOGA 4: Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke

Cilj četrte prednostne naloge je bil zagotoviti določene specifične ukrepe na področju čezmejnega prometa in medkulturnega sodelovanja, da bi pripravili obmejne regije na pristop Slovenije k EU in na ukinitve mej in združitve trga, ki mu bosta sledila. Ukrepi:

- *spodbujanje okolju prijaznega prevoza in razvoj medmodalnega sistema infrastrukture,*
- *sodelovanje na področju kulture, komunikacij, športa, humanističnih in socialno-ekonomskih raziskav.*

PREDNOSTNA NALOGA 5: Podpora za sodelovanje

Cilj te prednostne naloge je bil zagotoviti smotrnost in učinkovitost ukrepov, ki jih spodbuja program. V ta namen sta bili predvideni dve orodji:

- *tehnična pomoč skupnim organom,*
- *vrednotenje, informiranje in obveščanje.*

4.3.2 Struktura upravljanja Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006

Struktura upravljanja Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 je delovala kot mreža in zagotavljala ustrezen okvir za izvajanje skupnih projektov s poudarkom na skupnih ciljnih obmejnega območja. Odgovornost za celovito upravljanje slovensko-italijanskega čezmejnega programa v obdobju 2000-2006 kot tudi sedaj je nosila deželna uprava dežele Furlanije - Julijske krajine v Trstu. Slovenijo kot državo članico je zastopala SVLR²¹, ki je bila in je še vedno odgovorna za upravljanje izvajanja programov in operativno vodenje na projektni ravni.

Na samem vrhu strukture upravljanja so bili nadzorni odbor, upravni odbor, organ upravljanja, ki je bil v celoti odgovoren za vodenje programa ter nacionalni organ, v primeru Slovenije je bila to ARR. Poleg teh organov so bili v upravljavsko strukturo vključeni še posredniško telo na projektni ravni ter info točka, skupni tehnični sekretariat, ki izvaja operativne naloge, in finančni organ²².

---

²¹ V programskem obdobju 2000-2006 je sedanje funkcije SVLR opravljala ARR, ki pa je leta 2005 nehala obstajati.

²² **Nadzorni odbor** je vključeval predstavnike iz obeh držav, kjer so sodelovali tudi socialni in ekonomskih partnerji. Glavne naloge nadzornega odbora so bile preverjanje doseganja ciljev, vrednotenje rezultatov, poročil ...

Upravni odbor je bil sestavljen iz predstavnikov obeh držav članic, vključno z državnimi, regionalnimi in lokalnimi predstavniki. Naloge upravnega odbora so bile: priprava smernic za organ upravljanja, določanje kriterijev ocenjevanja in izbire projektov, izbira projektov, ki so upravičeni do financiranja, preverjanje dokumentov spremljanja ...

Organ upravljanja je bil v celoti odgovoren za vodenje programa in je deloval ločeno od plačilnega organa. Dejavnosti organa upravljanja je podpiral skupni tehnični sekretariat. Glavne naloge organa upravljanja so bile: zagotavljanje učinkovitosti in pravilnosti izvajanja Programa, sklepanje pogodb in dogovorov, informiranje javnosti o poteku Programa, priprava sprememb Programa, zbiranje statističnih in finančnih podatkov ...

Nacionalni organ je deloval kot enakovreden partner organa upravljanja in plačilnega organa v partnerski državi in je bil odgovoren za izvedbo programa na ozemlju države partnerice. Njegove naloge so bile take kot naloge organa upravljanja, vendar so se nanašale samo na slovensko ozemlje.

Posredniško telo na projektni ravni in info točka (v Sloveniji: ARR in Regionalna pisarna v Štanjelu) sta omogočala pomoč pri izvajanju projektov, sodelovala sta pri predhodnem ocenjevanju in spremljanju projektov.

Skupni tehnični sekretariat je omogočal podporo organu upravljanja in posredniškim telesom pri operativnem vodenju posameznih nalog, opravljal je funkcije sekretariata za nadzorni in upravni odbor, obveščal javnost, zagotavljal organizacije, logistike in tolmačenje za vse skupne sestanke ...

Finančni organ je bil odgovoren za prejemanje plačil iz evropskega proračuna ter izplačevanje sredstev končnim upravičencem.

4.3.3 Finančni okvir Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006

Za obdobje 2000-2006 je za izvajanje Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija bilo namenjenih 101,010.372 EUR. 48 % sredstev (48,684.681 EUR) je prispeval Evropski sklad za regionalni razvoj, tretjino državni proračun, 13 % proračuni lokalnih skupnosti ter 7 % druga javna sredstva²³.

Največji delež pomoči je bil namenjen projektom znotraj prve prednostne naloge (Trajnostni razvoj čezmejnega sodelovanja) in sicer 45 % vseh sredstev, kar znaša 45,293.564 EUR. Od tega je bilo 32,323.298 EUR (71 %) namenjenih za prvi ukrep (Varstvo, ohranjanje in razvoj okolja in prostora). Za drugo prednostno nalogo – Gospodarsko sodelovanje je bilo namenjenih 30 % pomoči, za prednostno nalogo tri (Človeški viri, sodelovanje in uskladitev sistemov) pa je bilo namenjenih 16 %. Najmanj sredstev je bilo namenjenih za četrto (3 %) in peto prednostno nalogo (6 %) (glej Prilogo A). (Evropska komisija 2004b, 105-106)

V okviru slovenskega dela programa je bilo na voljo 4,73 milijona EUR evropskih sredstev. Slovenija je ta sredstva razdelila zgolj med tri prednostne naloge: Trajnostni razvoj čezmejnega območja, Gospodarsko sodelovanje in Podpora za sodelovanje. 43 % evropskih sredstev namenjenih za slovenski del programa je bilo dodeljenih prvi prednostni nalogi v okviru ukrepa Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora. 50 % sredstev je bilo namenjenih za drugo prednostno nalogo. Ta del sredstev je bil razdeljen med prvi in drugi ukrep, vsakemu polovica. Najmanjši delež sredstev (7 %) pa je bil namenjen peti prednostni nalogi v okviru ukrepov Tehnična pomoč skupnim strukturam in Vrednotenje, obveščanje, oglaševanje in sodelovanje (Rener 2004, 16-17).

---

²³ Prikazano v Prilogi A.

4.3.4 Ocena učinkovitosti Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006

V programskem obdobju 2000-2006 je bilo tako na slovenski kot italijanski strani skupno sofinanciranih 389 projektov (glej Tabelo 4.1), največ v okviru tretje prednostne naloge (174 projektov), najmanj pa v okviru četrte prednostne naloge – Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke (31 projektov). Vsi projekti v okviru tretje in četrte prednostne naloge so bili izvedeni na italijanski strani. Največ projektov je bilo izvedenih znotraj ukrepa 3.2. Sodelovanje na področju kulture, komunikacij in raziskovanja med institucijami v smislu harmonizacije (105 projektov).

Tabela 4.1: Število sofinanciranih projektov po prednostnih nalogah in ukrepih v obdobju 2000-2006

Prednostna naloga	Ukrep	Št. projektov	SKUPAJ
1. Prednostna naloga	1.1.	52	63
	1.2.	11	
2. Prednostna naloga	2.1.	5	121
	2.2.	65	
	2.3.	51	
3. Prednostna naloga	3.1.	69	174
	3.2.	105	
4. Prednostna naloga	4.1.	31	31
SKUPAJ			389

Sredstva iz Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 namenjena Sloveniji so bila dodeljena v dveh javnih razpisih. Za prvi javni razpis, ki je bil objavljen 3. septembra 2004 je bilo namenjenih 60 % vseh sredstev (3,44 milijona EUR), največ za ukrep Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora (46 % oziroma 1,59 milijona EUR). Za drugi javni razpis, ki je bil objavljen 15. aprila 2005 je bilo namenjenih 2,29 milijona EUR sredstev, ravno tako največ za prvi ukrep prve prednostne naloge. Na oba javna razpisa je bilo prijavljenih 86 projektov (47 skupnih projektov, 36 zrcalnih in 3 projekti sodelovanja)²⁴. Največ projektov se je prijavilo za

²⁴ Glede na stopnjo in kakovost čezmejnega sodelovanja se projekti delijo v 3 skupine: **Skupni projekti** so tisti, ki predstavljajo najvišjo stopnjo čezmejnega sodelovanja. Take projekte partnerji skupaj prijavijo

ukrep Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora ter Čezmejno sodelovanje na področju turizma. (glej Tabela 4.2) V prvem javnem razpisu je bilo s slovenskimi prijavitelji sklenjenih 19 pogodb, v drugem pa 13 pogodb, od tega 23 pogodb za skupne projekte in 9 za zrcalne. Skupno je bilo podpisanih 32 pogodb. Vsakemu odobrenemu projektu je bilo v povprečju namenjenih 146.800 EUR, kar je več kot v predpristopnem odboju 1994-1999 (130.000 EUR) in 2000-2003 (137.100 EUR). (Občina Komen 2007)

Tabela 4.2: Število prijavljenih projektov na prvem in drugem javnem razpisu

Tip in število projektov po ukrepih	Ukrep 1.1		Ukrep 2.2		Ukrep 2.3		1. javni razpis	2. javni razpis	Skupaj
	1. JR	2. JR	1. JR	2. JR	1. JR	2. JR			
Skupni	10	0	6	15	8	8	24	23	47
Zrcalni	6	19	8	2	1	0	15	21	36
Projekti sodelovanja	0	0	2	0	0	1	2	1	3
Skupaj	16	19	16	17	9	9	41	45	86
Skupaj	35		33		18		41	45	86

Vir: Prirejeno po Renner (2005) in Renner (2009).

Cilj programa je bil nadaljnja krepitev čezmejnega sodelovanja med vključenimi institucijami pri načrtovanju in izvajanju ukrepov, s katerimi bi odpravili še obstoječe družbenokulturne ovire in spodbujali trajnostni razvoj. Vsi sofinancirani projekti so bili skladni s temeljno strategijo programa, saj so v različnih merah prispevali k skupnemu cilju oziroma k spodbujanju trajnostnega razvoja in poenotenju območja z namenom, da se odpravi potisnjenost na obrobje, ki je značilna za obmejna območja.

V programskem obdobju 2000-2006 je prišlo do večjega poudarka na čezmejnem sodelovanju kot v preteklosti. Kot pravi Tatjana Renner (2009) se je čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo premaknilo iz oddaljene sfere v konkretno čezmejno sodelovanje. To vidimo že iz povečanja števila skupnih projektov (23 projektov). K temu so prispevali predvsem skupni predpisi in skupen programski dokument tako za Slovenijo kot Italijo. Vzpostavile so se tudi skupne strukture, ki so še

---

na hkratne razpise v Sloveniji in Italiji, jih skupaj predstavijo in izvedejo. **Zrcalni projekti** predstavljajo srednjo stopnjo čezmejnega sodelovanja, so prijavljeni na vsaki strani meje posebej, njihove aktivnosti pa se vsebinsko dopolnjujejo. Najnižjo stopnjo čezmejnega sodelovanja predstavljajo **projekti sodelovanja**, kjer je čezmejni partner aktivno vključen v izvajanje aktivnosti, kot se je zavezal v sporazumu o partnerstvu. (Evropska komisija 2004b, 19)

dodatno okrepile čezmejno sodelovanje. Čezmejni programi so pomembno prispevali tako h krepitvi čezmejnega sodelovanja kot k izgradnji in postavitvi regionalne in poslovne infrastrukture ter k uveljavljanju ali krepitvi inovativnih pristopov, ki so pomembno prispevali k razvoju obmejnih območij.

4.4 PROGRAM ČEZMEJNEGA SODELOVANJA SLOVENIJA-ITALIJA 2007-2013

Program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013 je bil sprejet z odločbo Komisije dne 20. decembra 2007 v okviru cilja evropskega teritorialnega sodelovanja Italije in Slovenije za programsko obdobje od 1. januarja 2007 do 31. decembra 2013. Programsko območje vključuje na slovenski strani Goriško, Gorenjsko in Obalno-kraško ter na osnovi klavzule fleksibilnosti še Osrednjeslovensko in Notranjsko-kraško statistično regijo. Na italijanski strani pa pokrajine Videm, Gorica, Trst, Benetke, Padova, Rovigo, Ferrara in Ravenna ter na osnovi klavzule fleksibilnosti še pokrajini Pordenone in Treviso.

Operativni program se poglavitno osredotoča na nematerialne aktivnosti, kot je vzpostavitev mrež sodelovanja in struktur med različnimi udeleženci z namenom izmenjave izkušenj in znanja na obeh straneh meje. V prihodnjih letih bo poglavitni izziv sprememba in razvoj kulturnih, gospodarskih in družbenih razlik in raznolikosti v »dodano vrednost«, kar bo temeljilo na dosedanjih izkušnjah (Evropska komisija 2007b).

Glavni novosti programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013 sta princip vodilnega partnerstva in skupen proračun. Z razliko od prejšnjega finančnega obdobja se lahko sedaj prijavi na javni razpis samo en vodilni partner, naj bo to slovenski ali italijanski, ki je odgovoren za izvedbo celotnega projekta. Princip vodilnega partnerstva pa je možno izvajati samo s skupnim proračunom. Tako je sedaj vzpostavljen enoten proračun za obe državi v višini 136 milijonov EUR. Novost je tudi dodaten instrument – Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje. Tako bodo lahko slovenski in italijanski partnerji ob ustanovitvi EZTS prenesli posamezne vsebine

čezmejnega sodelovanja v njegovo upravljanje. To bo pa možno šele takrat, ko bosta obe državi sprejeli ustrezne pravne akte. (Rener 2009)

Do sedaj so bili objavljeni trije javni razpisi za prijavo čezmejnih projektov: Javni razpis za oddajo predlogov strateških projektov št. 01/2008, Javni razpis za predložitev strateških projektov št. 01/2009 – poziv v okviru druge stopnje postopka in Javni razpis za predložitev standardnih projektov št. 02/2009. Prvi in edini zaključen javni razpis je bil objavljen 10. oktobra 2008. Na razpis je bilo prijavljenih 92 projektov (prva stopnja javnega razpisa). Odobrenih je bilo 86 projektov. Med najboljše ocenjenimi projekti glede na kakovost, so bili Inter bike prijavitelja Regionalni razvojni center Koper, Kras-Carso prijavitelja Občina Sežana, ICON prijavitelja Razvoja agencija ROD Ajdovščina, Jezik-lingua prijavitelja Associazione temporanea di scopo Jezik-Lingua San Pietro al Natisone, Shared culture prijavitelja Univerza na Primorskem in drugi.

4.4.1 Cilji Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013

Splošni cilj operativnega programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013 je: **Povečanje privlačnosti in konkurenčnosti programskega območja.**

Splošni cilj se izvaja prek naslednjih specifičnih ciljev:

CILJ 1: Zagotoviti trajnostno teritorialno integracijo

Operativni program se znotraj tega okvirja osredotoča predvsem na spodbujanje in izboljšanje varstva in skupnega upravljanja naravnih virov, skupno preprečevanje naravnih nesreč in tehnološkega tveganja ter vzpostavitev potrebnih osnovnih pogojev za skupen trajnostni teritorialni razvoj z integriranim programiranjem. Referenčna prednostna naloga tega cilja je: *Okolje, transport in trajnostna teritorialna integracija.*

CILJ 2: Povečati konkurenčnost in razvoj na znanju temelječe družbe

Cilj programa je spodbujati raziskave in inovacije, s čimer bi prispevali k razvoju na znanju temelječega gospodarstva, ki bi bilo spoštljivo do okolja. Poleg tega program predvideva nadaljevanje procesov razvoja in sodelovanja tako, da bi se povečala konkurenčnost podjetniških sistemov v kontekstu globalizacije trgov, kar bi omogočilo trajnostni razvoj in varovanje načela enakih možnosti med moškimi in ženskami ter

načela nediskriminacije. Referenčna prednostna naloga tega cilja je: *Konkurenčnost in na znanju temelječa družba*.

CILJ 3: Izboljšati sisteme komuniciranja ter socialno in kulturno sodelovanje z namenom, da bi odpravili obstoječe ovire

Tretji cilj programa izpolnjuje zahteve po varovanju znanja in promociji skupne rabe kulturnih virov ter zmanjšanju izolacije, ki je značilna za nekatera območja na tem teritoriju, z boljšim dostopom do komunikacijskih omrežij in storitev, kot tudi zagotavljanje okrepljene socialne integracije prek globljega obojestranskega poznavanja med prebivalstvom programskega območja. Referenčna prednostna naloga tega cilja je: *Socialna integracija*.

CILJ 4: Izboljšati učinkovitost in uspešnost programa

Namen četrtega cilja je izboljšanje tehničnih zmožnosti in zmožnosti upravljanja javne uprave, ki sodeluje pri izvajanju programa. Referenčna prednostna naloga tega cilja je: *Tehnična podpora*.

Vsakemu specifičnemu cilju pripada določena referenčna prednostna naloga, katere sem zgoraj tudi navedla. Vsaka prednostna naloga pa stremi k doseganju svojih notranjih operativnih ciljev. Preglednica s hierarhično strukturo prednostnih nalog in ciljev je predstavljena v nadaljevanju (glej Tabela 4.3).

Tabela 4.3: Hierarhično drevo operativnega programa od splošnega cilja do operativne strukture

SPLOŠNI CILJ			
Povečanje privlačnosti in konkurenčnosti programskega območja			
SPECIFIČNI CILJI			
Zagotoviti trajnostno teritorialno integracijo	Povečati konkurenčnost in razvoj na znanju temelječe družbe	Izboljšati sisteme komuniciranja ter socialno in kulturno sodelovanje, tudi z namenom, da bi odpravili obstoječe ovire	Izboljšati učinkovitost in uspešnost programa
PREDNOSTNA NALOGA 1: Okolje, transport in trajnostna teritorialna integracija	PREDNOSTNA NALOGA 2: Konkurenčnost in na znanju temelječa družba	PREDNOSTNA NALOGA 3: Socialna integracija	PREDNOSTNA NALOGA 4: Tehnična podpora
OPERATIVNI CILJI			

Ohraniti biotsko raznovrstnost in zagotoviti trajnostno upravljanje naravnih virov	Povečati konkurenčnost malih in srednje velikih podjetij	Izboljšati sisteme komuniciranja in izobraževalne sisteme	Zagotoviti pravilno izvajanje sistemov upravljanja, spremljanja in nadzora operativnega programa
Varovati okolje pred naravnimi in tehnološkimi nesrečami ter onesnaževanjem, zmanjšati porabo energije in povečati rabo obnovljivih virov energije	Skupaj razviti turistične potencialne	Ohranjati znanje na področju kulturne dediščine in njeno dostopnost ter izboljšati kulturne izmenjave	Izboljšati kakovost, uspešnost in doslednost pri uporabi skladov, kot tudi strategije in izvajanja operativnega programa
Izboljšati dostopnost in transportne sisteme ter povečati integracijo med mesti in podeželjem	Spodbujati raziskave, razvoj ter na znanju temelječe gospodarstvo	Povečati kakovost življenja skozi koordiniran razvoj zdravstvenega in socialnega sistema	Promovirati operativni program in financirane projekte z aktivnostmi razširjanja informacij
Okrepiti teritorialno kohezijo znotraj funkcionalnih čezmejnih območij	Izboljšati in povečati zaposlitvene možnosti s koordiniranimi visokošolskimi izobraževalnimi programi in usposabljanji		

Vir: Evropska komisija (2007b).

4.4.2 Finančna in upravljavska struktura Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013

Za program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013 je dodeljenih 116,206.931 EUR sredstev iz ESRR, kar predstavlja 85 % vseh sredstev, ki so namenjena za uresničevanje zastavljenih ciljev, nacionalni javni viri znašajo 20,507.105 EUR, skupno torej več kot 136 milijonov EUR. Omenjeni proračun prvič omogoča enakovredno črpanje sredstev z obeh strani meje. Največji delež sredstev (37 %) je namenjen prvi prednostni nalogi (Okolje, promet in trajnostna teritorialna integracija). Drugi in tretji prednostni nalogi je namenjenih 29 % in 28 % vseh razpoložljivih sredstev. Za tehnično podporo programa je namenjenih najmanj evropskih sredstev (6,972.416 EUR) (glej Prilogo B).

Tako kot v preteklem programskem obdobju je tudi sedaj organ upravljanja slovensko-italijanskega čezmejnega programa deželna uprava dežele Furlanije - Julijske krajine v Trstu. SVLR deluje kot nacionalni organ. Celotna organizacijska struktura pa je nekoliko spremenjena v primerjavi s preteklim programskim obdobjem. Nova organizacijska struktura naj bi temeljila na načelih poenostavitve in decentralizacije ter na izkušnjah, pridobljenih v prejšnjih programskih obdobjih.

Najpomembnejši organ, ki sprejema odločitve vseh pomembnejših dokumentov in tudi odloča o izboru projektov, je nadzorni odbor, v katerem ima Slovenija 8 članov z glasovalno pravico enako kot Italija. Pri sestankih nadzornega odbora sodelujejo tudi predstavniki ekonomskih ali socialnih strani, vendar brez glasovalne pravice. Tako kot v preteklem programskem obdobju tudi sedaj deluje skupni tehnični sekretariat, ki pomaga enotnemu organu upravljanja, enotnemu revizijskemu organu in nadzornemu odboru pri opravljanju njihovih nalog. S skupnim tehničnim sekretariatom je povezana tudi info točka²⁵, ki še naprej deluje v okviru Regionalne pisarne v Štanjelu. Namesto preteklega finančnega organa deluje sedaj v okviru Računovodske finančne službe znotraj Avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine skupni organ za potrjevanje, ki je odgovoren za finančno področje. Nova organa sta tudi čezmejna skupina strokovnjakov, ki omogoča strokovno znanje in podporo pri vrednotenju projektnih predlogov in idej, ter okoljske oblasti, ki sodelujejo pri vprašanjih, ki zadevajo okoljske cilje.

---

²⁵ Glavni namen dislocirane pisarne v Štanjelu je približati izvajanje programa ciljnim skupinam iz upravičenega območja ter spodbujati sodelovanje med različnimi akterji skladno z zapisanimi strategijami, smernicami ... (Rener 2008, 13).

5 ČEZMEJNO SODELOVANJE OBČINE KOMEN: PRIMER PROJEKTA KRAŠKI OKRAJ

V nadaljevanju se bom osredotočila na čezmejno sodelovanje Občine Komen kot občine, ki leži na območju čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo. V tem poglavju bom predstavila pomembne čezmejne projekte Občine Komen, natančneje pa se bom posvetila že zaključenemu čezmejnemu projektu Kraški okraj, ki ga je Občina Komen, kot vodja projekta, izvedla v okviru Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. Čezmejni projekt Kraški okraj predstavlja najbolj obsežen projekt Občine Komen, ki ga je izvedla v sodelovanju z italijanskimi partnerji. V poglavju namenjenemu projektu Kraški okraj se bom najprej osredotočila na njegove značilnosti, cilje ter aktivnosti, ki so bile izvedene v projektnem obdobju. Poglavje bom zaključila z rezultati projekta in njegovim vplivom na sam razvoj občine in širšega obmejnega območja.

V pomoč pri pisanju tega poglavja mi bodo interni dokumenti Občine Komen, spletni portal projekta Kraški okraj ter intervju z gospodom mag. Erikom Modicem, zaposlenim na Občini Komen kot višji svetovalec II za področje evropskih zadev, ki je bil tudi vodja projekta Kraški okraj na slovenski strani.

5.1 PREDSTAVITEV OBČINE KOMEN

Občina Komen je ena izmed kraških občin, ki je bila ustanovljena leta 1994. Pred tem je bilo to območje del večje občine²⁶, ki je imela sedež v Sežani. Komenska občina obsega 103 km² površine in leži na severnem delu Krasa. Razprostira se od slovensko-italijanske meje, kjer meji z občino Devin-Nabrežina, do Braniške doline na severnem robu Krasa, kjer se območje nadaljuje v Vipavsko dolino in meji z občinami Miren-Kostanjevica, Nova Gorica, Ajdovščina in Vipava na slovenski strani in Doberdob na italijanski. Na južni strani jo v Sloveniji omejuje še občina Sežana, v Italiji pa občina Zgonik. Sestavlja jo 35 naselij, kjer živi okoli 3.515 prebivalcev. Središče občine je

---

²⁶ Občina Sežana je pred letom 1994 vključevala štiri sedanje občine: Komen, Sežana, Divača in Hrpelje-Kozina.

naselje Komen, kjer je tudi sedež občine, zgodovinsko in arhitekturno najbolj poznan kraj pa je Štanjel.

V občinski upravi je poleg župana in podžupana zaposlenih 13 oseb. V Turistično informacijskem centru Štanjel, ki deluje v okviru občine, pa sta dve osebi zaposleni preko podjemne pogodbe. Župan in podžupan opravljata svojo funkcijo neprofesionalno.

5.2 ČEZMEJNO SODELOVANJE OBČINE KOMEN

Zaradi svoje prehodne lege na skrajnem severu Jadranskega morja je bila Občina Komen kot tudi celoten Kras vedno strateškega pomena zaradi križanja pomembnih poti. Strateška lega je bila v različnih zgodovinskih obdobjih vedno predmet interesa različnih sil. Tako je danes na območju prisotna raznolika kulturna dediščina, ki priča o kulturnih prepletanjih tega mejnega območja. Zadnjega pol stoletja je bilo kraško območje zaznamovano s postavitvijo državne meje, ki ga je razdelila na dva dela, katera sta se razvijala vsak v svojo smer. S samostojnostjo Slovenije in v obdobju približevanja Slovenije EU so se na obmejnem območju začele pojavljati vedno močnejše pobude za celovito obravnavo Krasa. Pomembne pridobljene izkušnje, ki so v zadnjem desetletju zaznamovale sodelovanje Občine Komen v obmejnem in čezmejnem območju, so izkušnje Pilotnega projekta Kras ter vrsta manjših PHARE CBC projektov v Sloveniji, izkušnje Kraške gorske skupnosti in drugih projektov INTERREG IIIA, kot so npr. Spoznaj Kras in Ogenj brez meja v Italiji. Cilj vseh obmejnih projektov je prepoznavanje izjemnih naravnih vrednot in kulturne dediščine območja ter želja lokalnih oblasti in prebivalstva po kakovostnem bivalnem okolju in njihovem razvoju. (Kraški okraj)

Začetki čezmejnega sodelovanja Občine Komen segajo od ustanovitve lokalne skupnosti leta 1994 naprej. Prvi čezmejni kontakti so bili vzpostavljeni med Turističnim društvom Štanjel na slovenski in Občino Devin-Nabrežina na italijanski strani, ki je bila tudi v nadaljnjem čezmejnem sodelovanju pomemben partner. Prvi izvedeni projekti v okviru programa PHARE čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija so bili *Prezentacija naravnega spomenika Cirje, Odvajanje in čiščenje odpadnih voda naselja Štanjel, Sveto*

skozi vse leto – krajinske značilnosti spodnjega Krasa, Predstavitev kraških vin na poti med Štanjelom in Devinom in Štanjel prostor, ki čaka (glej Prilogo C). Ti sofinancirani čezmejni projekti niso izkazovali pravega čezmejnega sodelovanja, imeli so zgolj formalno, pisno podporo italijanskega partnerja. Tesnejše sodelovanje se je razvilo, ko je Občina Komen z italijanskim partnerjem Občino Devin-Nabrežina leta 1997 prijavila projekt *Ureditev Fabianijeve poti od Štanjela do Kobdilja* in kasneje še projekt *Revitalizacija štanjelskega gradu*. V izvajanje teh projektov so bili tako vključeni tudi strokovnjaki iz zamejstva, Občina Devin-Nabrežina pa je sodelovala na delavnicah in srečanjih na temo projekta. (Modic 2009)

Korak naprej v čezmejnem sodelovanju je predstavljal projekt *Kras med Štanjelom in Devinom* iz leta 2001, kjer je Občina Komen tesno sodelovala s Slovenskim kulturnim društvom Igo Gruden iz Nabrežine. Še vedno pa je bila glavna organizacija izvedbe projekta na slovenski strani. Projekt Kras med Štanjelom in Devinom je pomenil nadgradnjo in povezavo številnih že izvedenih projektov turizma v smiselno celovito turistično ponudbo območja. Pripomogel je tudi k dvigu zavesti med občani o pomembnosti kulturne dediščine za splošni gospodarski in socialni razvoj tega območja (Fakin 2004). V okviru tega projekta je bila izdana tudi istoimenska publikacija z namenom povezati turistično ponudbo dveh sosednjih čezmejnih občin. Skupni značilnosti vsem tem projektom sta bili nižja PHARE sredstva ter usmerjenost na reševanje ožjega problema, tako geografsko kot vsebinsko gledano (npr. urejanje poti, naravnih vrednot in znamenitosti, kulturne dediščine ...). Vrhunec čezmejnega sodelovanja Občine Komen in zajetje celotnega območja Krasa je predstavljal projekt *Kraški okraj*, ki ga je Občina Komen prijavila skupaj z Občino Zgonik. Aktivnosti so se v okviru tega projekta izvajale tako slovenski kot na italijanski strani.

Čezmejno sodelovanje Občine Komen in italijanskih partnerjev se je v petnajstih letih postopoma razvijalo. Začelo se je zgolj s pismom podpore italijanskih partnerjev, nadaljevalo z vsebinsko čezmejnostjo ter sodelovanjem akterjev na obeh straneh meje in na koncu preraslo v institucionalno sodelovanje v okviru projekta *Kraški okraj*. Programsko obdobje 2007-2013, kjer se lahko na razpise prijavlja samo en prijavitelj in so aktivnosti še bolj enakomerno porazdeljene, pa predstavlja še en korak naprej v čezmejnem sodelovanju. (Modic 2009)

Pomemben projekt za območje Občine Komen kot tudi celotnega Krasa, v okviru katerega je bil izdelan razvojni program za slovenski del Krasa, ni pa bil sofinanciran iz programa čezmejnega sodelovanja, je bil *Pilotni projekt Kras*. Projekt je predstavljal prvo podrobnejšo in celostno analizo občin na območju slovenskega Krasa. Postavil je temelje za veliko kasnejših raziskav ter razvojnih programov tako za slovensko kot tudi čezmejno območje. Pri projektu so sodelovale občine Hrpelje-Kozina, Divača, Komen, Sežana in kasneje še občina Koper, ki so oblikovale t. i. Kraško regijo. Projekt je potekal tako na lokalnih ter nacionalnih ravneh v sodelovanju z ministrstvi kot tudi na nadnacionalnih ravneh. Na čezmejni ravni je bil glavni akter Kraška gorska skupnost²⁷ kot skupnost, ki je združevala 11 občin na italijanski strani Krasa.

5.3 PROJEKT KRAŠKI OKRAJ

Projekt Kraški okraj predstavlja nadaljevanje in nadgradnjo bogatih izkušenj Pilotnega projekta Kras na slovenski in projekta Spoznaj Kras/Conosci il Carso na italijanski strani ter izkušenj iz sodelovanja na čezmejnem območju Krasa skozi razne pobude iz naslova PHARE CBC in drugih projektov INTERREG IIIA. Je prvi projekt, ki je vzpostavil institucionalno sodelovanje in usklajevanje med vsemi kraškimi občinami pri reševanju skupnih problemov, izzivov in pobud. Z njim se je kraški prostor ponovno poenotil po več kot šestdesetih letih, ko ga je politična zgodovina presekala. Projekt pojmuje območje italijanskega in slovenskega Krasa kot skupno zaokroženo prostorsko enoto.

Projekt Kraški okraj je potekal v okviru čezmejnega programa INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006. Financiran je bil s sredstvi, ki so bila namenjena prvi prednostni nalogi Programa – Trajnostni razvoj čezmejnega območja kot del prvega ukrepa – Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora. Izvajal se je v okviru aktivnosti Priprava instrumentov upravljanja teritorija in krajinske zaščite za usklajeni čezmejni razvoj. Vrednost celotnega projekta je znašala 240.042 EUR, od tega je bilo 127.000 EUR namenjenih aktivnostim na italijanski strani, preostalih 77.042 EUR pa

---

²⁷ Kraška gorska skupnost je gibanje za ustanovitev nove »kraške občine«, ki naj bi zavzemala območje vzhodnokraškega in zahodnokraškega rajona tržaške občine.

slovenskim aktivnostim. 75 % sredstev (57.868 EUR) namenjenih slovenskim aktivnostim je sofinancirala EU, preostali del pa Republika Slovenija. Projekt na italijanski strani je bil sofinanciran zgolj 79 % s strani EU in italijanske države, ostali del so prispevale občine partnerice. Projekt je trajal dve leti (24 mesecev), od julija 2005 do junija 2007. (Občina Komen 2006)

Projekt Kraški okraj je bil kategoriziran kot skupni projekt, kar pomeni, da je zanj veljala najvišja stopnja čezmejnega sodelovanja. Prijavitelja sta bila Občina Komen na slovenski in Občina Zgonik na italijanski strani, ki sta skupaj predstavljala in izvajala aktivnosti v okviru projekta. Pri projektu je sodelovalo še deset ostalih občin iz Italije in Slovenije. Slovenski partnerji projekta so bile štiri kraške občine: občine Sežana, Divača, Hrpelje-Kozina in Miren-Kostanjevica. Partnerji projekta na italijanski strani pa so bile občine Sovodnje ob Soči, Doberdob, Devin-Nabrežina, Repentabor, Trst in Dolina. Poleg občin pa je od vsega začetka sodelovala tudi civilna družba: konzorciji in društva, ki so združevala kraške vinogradnike, čebelarje, oljkarje, sirarje in gostince. Februarja 2007 sta bili v projektno partnerstvo sprejeti še občina Milje in Tržič ter Tržaška in Goriška pokrajina.

Območje projekta Kraški okraj se razprostira čez celotno območje Krasa na obeh straneh meje. Vključuje tudi del ozemlja občine Koper, ki sega na območje Krasa in Brkinov. Celotno območje obsega 1.083,67 km² površine in zajema 259.855 prebivalcev, brez občine Trst pa 50.335 ljudi. Slovenski Kras, kjer živi skoraj 30.000 prebivalcev, zavzema večji del celotne površine območja, 842.26 km² (glej Sliko 5.1).

Slika 5.1: Območje čezmejnega programa Kraški okraj

Vir: Občina Komen (2006).

Kot sem že zgoraj omenila je imel projekt Kraški okraj vzpostavljen svoj čezmejni institucionalni okvir. Na najvišji institucionalni ravni se je vzpostavil Projektni svet²⁸, katerega so sestavljali župani vseh kraških občin. Poleg Projektnega sveta je bil vzpostavljen še Medresorski odbor²⁹ za strokovno usklajevanje, izmenjavo izkušenj in znanj ter Projektno delovno telo, ki so ga sestavljali vodje in pomočniki vodij projekta, tajništvo in vodje delovnih skupin. Njegova naloga je bila čezmejna koordinacija, priprava in izvajanje aktivnosti ter usklajevanje treh delovnih skupin (delovna skupina

---

²⁸ Naloge Projektnega sveta so bile: zagotoviti politično podporo projektu; preverjati in potrditi programe aktivnosti, pridobljene rezultate in oblikovane predloge; spodbujati aktivno sodelovanje občinskih uprav, lokalnih in interesnih skupnosti; ter skupaj s predstavniki upravljavcev v Italiji sprejemati odločitve, ki so vezane na usklajeno upravljanje s prostorom (Kraški okraj).

²⁹ Temeljna naloga Medresorskega odbora je bila izvajanje strokovnega nadzora nad projektom in usklajevanje dela v projekt vključenih resorjev. Ostale naloge so bile: podajati predloge za podrobnejše strokovne vsebine; preverjati podane elaborate in predloge projektnega delovnega telesa; skrbeti za čezmejno strokovno usklajevanje; skrbeti za pretok informacij in izmenjavo izkušenj iz čezmejnega območja na lokalni nivo in obratno ter iz čezmejnega območja na nacionalni nivo in obratno (Kraški okraj).

za razvoj krajine, delovna skupina za družbenoekonomski razvoj in delovna skupina za razvoj infrastrukture). (Kraški okraj)

5.3.1 Namen in cilji projekta Kraški okraj

Glavni cilj projekta je bil trajnejše in trdnejše sodelovanje vseh kraških občin v prizadevanju, da se Kras v čezmejnem prostoru prepozna kot geografsko in funkcionalno zaokrožena enota, ki skupaj in usklajeno oblikuje svojo razvojno pot.

Podcilji projekta so bili:

- vzpostavitev institucionalnega sodelovanja in usklajevanja med vsemi kraškimi občinami z namenom skupnega prostorskega načrtovanja celotnega čezmejnega območja Krasa;
- preseganje več kot 60-letne delitve prostora in oblikovanje skupne identitete in razvojne vizije celotnega Krasa, ki temelji na njegovih posebnostih;
- vzpostavitev spletnega portala, na katerem so na enem mestu dostopne vse za nadaljnji razvoj pomembne informacije oziroma podatki o čezmejnem območju Krasa (npr. prostorski, gospodarski podatki, podatki o poselitvi, ohranjanju in razvoju krajine itd.);
- izdelava strateških usmeritev za trajnostni razvoj ob varovanju bogate kulturne dediščine ter neokrnjene narave in okolja ter na tej podlagi maksimalna uskladitev razvojnih in prostorskih prioritet čezmejnega območja Krasa in upoštevanje le-teh v posameznih razvojnih programih v naslednjem programskem obdobju, tako na državni oziroma deželni ravni kot tudi na regionalni oziroma pokrajinski ravni;
- dogovor o skupnih investicijskih in drugih projektih, s katerimi se bodo kraške občine lahko (bolj uspešno kot doslej) potegovale za pridobitev evropskih sredstev v novi evropski finančni perspektivi 2007–2013. (Občina Komen 2006)

Namen projekta je bil torej združiti vse kraške občine in tako omogočiti čim bolj učinkovito črpanje evropskih in drugih sredstev za razvoj Kraškega okraja kot tudi upoštevanje Kraškega okraja kot zaokrožene funkcionalne enote v različnih razvojnih programih. S projektom naj bi se tudi pripravilo ukrepe skupnega načrtovanja in upravljanja čezmejne okoljske in naravne dediščine, s katero naj bi se ovrednotila in

zaščitila narava na Krasu. Oblikovale naj bi se tudi primerne in enakovredne strukture, ki bodo v prihodnosti sposobne usklajeno zasledovati dogovorjene skupne razvojne cilje Krasa.

5.3.2 Aktivnosti projekta Kraški okraj

Projekt je obravnaval različne sklope kompleksnih razvojnih problemov, ki so se nanašali predvsem na razvoj podeželskega prostora (poselitev, infrastruktura, naravna in kulturna dediščina, turizem). Ti se na slovenski in italijanski strani obravnavajo in urejajo na različne načine, zato je bilo eno pglavitnih orodij, ki se ga je projekt poslužil, oblikovanje in spodbujanje skupnih omizij, srečanj in delavnic med lokalnimi skupnostmi, pristojnimi institucijami, interesnimi združenji in drugimi akterji v prostoru.

V začetni fazi projekta, ki je trajala šest mesecev, se je tako naprej izpostavila organizacijska in izvajalska struktura ter sprejel se je dogovor o načinu dogovarjanja in sprejemanja odločitev. Oblikoval se je skupni čezmejni spletni portal, na katerem so bila objavljena vsa izdelana gradiva, podatki o izvedenih aktivnosti, drugi pomembni podatki za čezmejno območje Krasa, ter komunikacijski načrt. Nato so akterji izvedli pregled že opravljenih, delnih aktivnosti v okviru drugih projektov in zagotovili razpoložljivost podatkov, študij in raziskav o okolju in prostoru na območju projekta Kraški okraj. (Občina Komen 2007)

Aktivnosti v izvedbeni in zaključni fazi projekta so bile:

- monitoring (spremljanje in nadzor) že opravljenih, delnih aktivnosti v okviru drugih projektov in programov (primer dobrih praks) in zagotovitev celovitega prikaza in razpoložljivost podatkov, študij, raziskav o okolju in prostoru območja projekta;
- izdelava podrobnejše analize razvoja prostora (področje prostorskega planiranja, urbanizma in upravljanja naravnega teritorija) za čezmejno območje zajeto v projekt;
- priprava skupnih izhodišč za trajnostni razvoj prostora;

- aktivnosti za prepoznanje oziroma oblikovanje in krepitev (strokovnih) povezovalnih mrež;
- tehnično-znanstvena delovna srečanja za pripravo smernic za opredelitev instrumentov skupnega prostorskega načrtovanja okolja in teritorija čezmejnega območja;
- redno komuniciranje z lokalno in regionalno javnostjo s pomočjo javnih posvetov, konferenc, publikacij;
- oblikovanje predloga za čezmejno destinacijo Kras-Carso. (Kraški okraj)

V izvedbeni fazi so bile prirejene številne območne in čezmejne delavnice³⁰, srečanja, delovni sestanki, tematske razprave ter koordinacije z različnimi javnimi institucijami, društvi, posamezniki in strokovnjaki na državni oziroma deželni ravni. Znotraj Kraškega okraja sta bili organizirani tudi dve strokovni ekskurziji: ena v Bologno, kjer so se udeleženci seznanili z delovanjem na področju ohranjanja naravnih habitatov, in druga v »Vulkansko deželo« na avstrijskem Štajerskem kot primera uspešnega medobčinskega povezovanja in oblikovanja celovite turistične destinacije.

V okviru strokovnih nalog je bila na slovenski strani narejena **geolocirana digitalna prostorska baza**, ki vsebuje turistično infrastrukturo in ponudbo Krasa kot vsestransko orodje v pomoč nadaljnjemu načrtovanju na področju turizma ter upravljanja in promocije turistične dejavnosti. Druge strokovne naloge so bile predvsem usmerjene v **analizo stanja na področju poselitve Krasa**, ki je vključevala tudi demografske in ekonomske dejavnike ter pripravo ukrepov. Opravljena je bila tudi **analiza razvojnih možnosti Krasa - demografija, stanovanjsko gospodarstvo, kazalci zaposlitvenih možnosti in naselbinska mreža Kraškega okraja** ter **analiza omrežij naselij Kraškega okraja**. Na italijanski strani je bila za ovrednotenje naravnega bogastva in okolja narejena **študija za pripravo skupnih smernic za upravljanje zavarovanih območij** (Natura 2000) znotraj občin, ki sodelujejo pri Kraškem okraju. Tako na slovenski kot italijanski strani je bila vzpostavljena **prostorska podatkovna baza**

---

³⁰ Delavnice, ki so se odvijale v okviru projekta Kraški okraj: Trajnostni razvoj turizma na podlagi naravnih in kulturnih danosti, Razvoj območja Kras v iskanju skupnih stičnih točk (operativni sestanek v sklopu razvoja podeželja in turizma), Srečanje turističnih in kulturnih društev Krasa in Brkinov, V smeri oblikovanja regionalne znamke Kras(-Carso), Razvoj Krasa s pomočjo evropskih programov.

Krasa z namenom vzpostaviti skupno sliko območja, kot podporno podatkovno bazo za nadaljnje skupno delovanje. Izvajale so se tudi druge aktivnosti za čezmejno območje pomembnih vsebin, kot so požarna varnost, prometna infrastruktura, varovanje narave, varovanje vodnih virov in čiščenje odpadnih voda. (Kraški okraj)

Med političnimi akterji Kraškega okraja je bil dosežen konsenz glede prioritetenih področij razvoja čezmejnega prostora. Glavni prioritetni področji sta bili področje turizma in področje podeželja. Na omenjenih prioritetenih področjih sta bila izdelana dva krovna strateška projekta: **Vzpostavitev čezmejne turistične destinacije Kras (-Carso)**³¹ in **Razvoj podeželja na čezmejnem območju Krasa (-Carso)**, katerih vodilo je razvoj na osnovi naravnih in kulturnih danostih območja. Oba projekta sta bila uvrščena med prioritete Regionalnega razvojnega programa za Južno Primorsko 2007-2013, kar jima zagotavlja pravno in finančno podlago za sofinanciranje v naslednjih letih. Projekt Vzpostavitev čezmejne turistične destinacije Kras-Carso pa je bil uvrščen tudi v izvedbeni načrt regionalnega razvojnega programa Južne Primorske 2007-2009. V okviru teh dveh projektov se je kot ključen ukrep izkazalo oblikovanje in načrtovanje **skupne čezmejne blagovne znamke Kras (-Carso)**. Na to temo so se izvedle tri čezmejne delavnice, kjer so akterji projekta prišli do spoznanja, da je lahko skupna blagovna znamka Kras (-Carso) zaščitni znak za visoko kakovost turističnih in kulturnih storitev na celotnem Krasu (to so npr. prenočišča, gostinske storitve, turistično vodenje, obnova objektov ipd.) kot tudi za domače izdelke in pridelke s Krasa (npr. med, pršut, teran, sir, kamnoseški izdelki ipd.), ter tako na simbolni kot tudi na operativni ravni prispeva k utrditvi identitete Krasa doma in v tujini. Na temo obeh strateških projektov in projekta skupne čezmejne blagovne znamke Kras-Carso je bilo izvedenih več delavnic in srečanj, katerih rezultati so pripomogli k oblikovanju projektov za cilj 3 v programskem obdobju 2007-2013. (Občina Komen 2006)

Mreža institucionalnega povezovanja v čezmejnem prostoru se je nadgrajevala postopoma skozi celoten potek projekta. Julija 2006 je bilo na slovenskem delu Krasa oblikovano **Območno razvojno partnerstvo Krasa in Brkinov**, katerega namen in cilj

---

³¹ Z vzpostavitvijo skupne čezmejne turistične destinacije Kras-Carso, se bodo pripravili potrebni načrti trženja in promocije, identificirale se bodo Krasu primarne cilje skupine in oblikovali primerni programi.

je zmanjšati razvojni zaostanek in spodbuditi razvoj občin na območju partnerstva v obdobju 2007-2013. Partnerstvo združuje pet slovenskih občin Krasa (občino Komen, Miren-Kostanjevica, Divača, Sežana in Hrpelje-Kozina) in Območno razvojno agencijo Krasa in Brkinov. Na podlagi Pisma o nameri, ki so ga podpisale kraške občine marca 2007 je bilo junija 2007 ustanovljeno **Čezmejno razvojno partnerstvo Krasa 2007-2013**, ki predstavlja poglobitev sodelovanja med državama. Ustanovilo ga je 11 občin na obeh straneh meje, Območna razvojna agencija Krasa in Brkinov ter Pokrajini Trst in Gorica na italijanski strani. Sporazum nadgrajuje izkušnje Pilotnega projekta Kras, Kraške gorske skupnosti in projekta Kraški okraj, in sprejema skupno vizijo trajnostnega razvoja Kras. S sporazumom so se partnerice dogovorile o ustanovitvi skupnega razvojnega telesa, ki bo v naslednjih sedmih letih skrbel za večjo usklajenost na področju razvoja (čezmejnega) Krasa in zmanjšanje razvojnega zaostanka ter bo pomagal pri premoščanju posledic njegove delitve na dve državi in štiri pokrajine oziroma regije. Podpisnice so se s sporazumom tudi zavzele, da se bodo v finančnem obdobju 2007-2013 skupaj potegovale za pridobivanje evropskih in nacionalnih sredstev za skupne razvojne projekte celotnega čezmejnega območja. (Kraški okraj)

Obdobje Kraškega okraja je zaznamovalo veliko število delovnih skupin, delavnic in posvetov, kjer so se pripravljali ključni strateški in drugi dokumenti, povezave ter ukrepi za črpanje evropskih sredstev v razvojnem odboju 2007-2013. Projekt je v prvi vrsti predvideval analizo kraškega teritorija in pripravo temeljev za nadaljnje čezmejno sodelovanje. Izvedeni pa so bili tudi manjši praktični projekti:

- vzpostavitev tesnih in rednih stikov glavnih turističnih in podeželskih razvojnih stebrov na območju slovenskega Krasa (Tic Štanjel, Mladinski hotel Pliskovica, Razvojni center Divača, Park Škocjanske jame, Kobilarna Lipica, Območna razvojna agencija Krasa in Brkinov) s pokrajinskimi in občinskimi strukturami in z drugimi nosilci turističnih ter kmetijskih dejavnosti na območju Krasa;
- podaljšanje urnika maloobmejnih prehodov;
- izboljšanje povezanosti nosilcev turističnega razvoja in razvoja podeželja na slovenski strani;
- vzdrževanje in čiščenje gozdnih poti na italijanski strani (kar predstavlja veliko pridobitev za protipožarno varstvo kot za kmetovalce, turiste in turistične operaterje);

- ponovna oživitev ideje o vzpostavitvi Kraške gorske skupnosti;
- ugodno reševanje vprašanja dvojezičnosti osebnih izkaznic in kroničnega pomanjkanja dvojezičnih občinskih tajnikov.

5.3.3 Rezultati projekta Kraški okraj

Izvedene aktivnosti so omogočile, da je projekt Kraški okraj prišel do svojih zastavljenih ciljev, ker so le-te potekale po treh oseh: krepitev institucionalnih povezav in čezmejnega institucionalnega sodelovanja javnih uprav, vključitev strokovnjakov v izdelavo strokovnih gradiv ter intenzivno delo s civilno sfero in javnostjo, predvsem z nosilci različnih dejavnosti v okviru številnih delavnic in posvetov. Projekt Kraški okraj je po besedah goriškega pokrajinskega odbornika za evropske zadeve (Primorski dnevnik 2007b) zgleden primer projektiranja od spodaj navzgor (bottom-up), kjer se delo začne na terenu in je potrebno iz potreb občanov preiti na splošno vizijo prostora.

Kraški okraj je bil uspešno zaključen. Doseženi so bili rezultati in neposredni učinki. Postavil je potencial za vzpostavitev stabilnih partnerstev, kjer so se določile nove oblike sodelovanja v prihodnosti in za nadaljevanje projekta. Tako je Občina Sežana v novi finančni perspektivi na javnem razpisu leta 2008 prijavila skupni strateški projekt Kras-Carso z namenom nadaljevati idejo projekta Kraški okraj. V času izvajanja projekta Kraški okraj je bilo ustanovljeno tudi Območno razvojno partnerstvo Krasa in Brkinov ter Čezmejno razvojno partnerstvo Krasa 2007-2013, ki zagovarjata sodelovanje organov lokalne in regionalne samouprave. Z njima so bili postavljeni temelji za trajno in stabilno obmejno in čezmejno sodelovanje, ki ni več odvisno od časovno omejenih projektov. Čezmejno sodelovanje se je prvič na tem območju institucionaliziralo z namenom skupnega prostorskega načrtovanja celotnega območja Krasa. Čezmejno partnerstvo pa je obenem postavilo temelj za vzpostavitev še trdnejše institucionalne oblike, t. i. evropskega združenja za teritorialno sodelovanje.

Do pozitivnih dosežkov Kraškega okraja so prispevale številne izobraževalne delavnice in strokovni posveti na področju prostorskega razvoja, razvoja turizma in podeželja, številna srečanja med obmejnimi župani, tehnični sestanki ter ekskurzije, s katerimi se je zagotovila trajnost pridobljenih izkušenj. Izvedene so bile tudi številne študije in

analize pomembne za izdelavo strategij in instrumentov za pripravo skupnega prostorskega načrtovanja okolja. Pomembna sta bila predvsem dva strateška projekta s področja turizma in podeželja, ki sta bila vključena tudi v Regionalni razvojni program Južne Primorske 2007-2013. V okviru teh dveh strateških projektov se je oblikovala zavest o potrebi uveljavitve skupne teritorialne znamke Krasa in tako oblikovanju skupne identitete in razvojne vizije Krasa tudi na simbolni ravni. Vse te aktivnosti so pripomogle k uresničitvi cilja izdelave strateških usmeritev in prioritet za trajnostni razvoj kraškega območja ob varovanju bogate kulturne dediščine ter neokrnjene narave in okolja.

V okviru Kraškega okraja je bila oblikovana tudi slovensko-italijanska spletna stran, kjer je vzpostavljen seznam vseh ključnih javnih in civilnih institucij ter nosilcev razvoja podeželja na čezmejnem območju Krasa, ter prikazane so aktivnosti, gradiva, študije in analize, ki so bile izvedene v času trajanja projekta. S skupnim spletnim portalom, objavljenimi novinarskimi poročili in skupno čezmejno publikacijo o izvedbi projekta se je izboljšal pretok in dostop do informacij na področju razvoja čezmejnega območja Krasa.

Cilj vseh sodelujočih v projektu je bil skupno in uspešno načrtovanje kraškega prostora, zaščita njegovih naravnih značilnosti ter bolj kakovostno življenje njegovih prebivalcev. To je projektu iz zgoraj navedenega nedvomno uspelo. Vseeno pa, kljub veliki zavzetosti in s tesnim čezmejnem sodelovanjem zaradi še vedno prevelikih razlik v zakonodajni ureditvi in različnih kartografskih sistemov, akterjem na področju prostorskega načrtovanja ni uspelo pripraviti skupnih analiz in študije za pripravo smernic za upravljanje zavarovanih območij Krasa. Vodja projekta na slovenski strani, mag. Erik Modic, vidi glavni problem v različnih gledanjih na projekt in načinu delovanja na slovenski in italijanski strani, ki so ovirali njegovo izvajanje in organizacijo projekta.

Usklajena razvojna politika in skupno zavedanje o pomembnosti ohranitve Krasa in njegovih značilnosti bodo srednje in dolgoročno pripomogli tako k uspešnejšemu gospodarskemu razvoju Občine Komen in širšega obmejnega območja kot tudi ohranitvi kulturne krajine in naravne dediščine Krasa ter kvalitete bivanjskega okolja tako v materialnem kot v duhovnem smislu. Kraški okraj pa ne bo imel takojšnjih neposrednih

koristi za prebivalce Krasa, saj je, kot pravi župan Občine Komen Uroš Slamič, »njegov namen predvsem v oblikovanju trajne skupne platforme za sodelovanje občinskih uprav na območju Krasa, boljšemu koordiniranju njihovega dela ter v določitvi smernic usklajenega razvoja tega prostora« (Primorski dnevnik 2007a). Tako bo lahko imel Kraški okraj v prihodnosti precejšen vpliv na celoten regionalni razvoj obmejnega območja, če se bo sodelovanje med slovenskimi in italijanskimi partnerji nadaljevalo, ne samo na formalni ravni, ampak tudi na ravni izvajanja konkretnih projektov.

6 ZAKLJUČEK

Evropska unija je eno izmed najbolj razvitih in najmočnejših gospodarstev na svetu, vendar so še vedno znotraj njenega območja razmeroma velika ekonomska neskladja. Zato je eden izmed temeljnih ciljev EU »izboljšati razmere znotraj določene teritorialne enote (geografskega prostora), ki ima bodisi nižjo ekonomsko rast, višjo stopnjo brezposelnosti ali nižjo stopnjo bruto družbenega proizvoda« (Bourne v Lajh 2006a, 101). Tako je EU razvila skupno kohezijsko politiko, eno izmed glavnih ekonomskih politik, katere namen je zmanjševanje regionalnih razvojnih razlik med posameznimi teritorialnimi enotami. Razlike v regionalnem razvoju so vidne predvsem na obmejnih območjih držav članic, ki so odmaknjena od središč. Lokalne in regionalne skupnosti obmejnih območij se tako poskušajo iztrgati iz gospodarske odrinjenosti z vzpostavljanjem čezmejnega sodelovanja na drugi strani državne meje.

V diplomski nalogi sem se ukvarjala s področjem čezmejnega sodelovanja občin oziroma lokalnih skupnosti na obmejnem območju. Osredotočila sem se predvsem na evropske čezmejne programe, ki so bili usmerjeni v čezmejno sodelovanje Slovenije in Italije. Zato sem preučila strukturo evropske kohezijske politike in Strukturnih skladov, iz katerih se sofinancirajo čezmejni projekti. Glavni poudarek sem dala programom čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo. S pomočjo njihove analize in rezultatov sem poskušala ugotoviti, kakšen vpliv imajo na razvoj obmejnega območja.

Obmejno območje med Slovenijo in Italijo je bilo zaradi meje v preteklosti v primerjavi s središči gospodarske in politične moči obrobno. Velik del zaslug za oživitev obmejnega območja imajo evropski programi čezmejnega sodelovanja (PHARE CBC in INTERREG), s katerimi so se začela ustvarjati številna partnerstva pri reševanju različnih problemov na lokalni in regionalni ravni ter vzpostavljati se je začelo konkretno sodelovanje. Namen čezmejnega partnerstva je bil in je še vedno doseči trajnostni razvoj obmejnega območja in gospodarsko sodelovanje. Nekoč so bili za razvoj najvažnejši lokacija, bogastvo naravnih virov, danes prevladujejo dostopnost, razvitost storitev, kakovost okolja, varnost bivanja, stopnja razvitosti človeških virov. Mnoga od teh področij so bila raziskana prav s pomočjo čezmejnih programov v

slovensko-italijanskem obmejnem prostoru in predstavljajo izhodišče za načrtovanje v prihodnosti. (Rener 2004, 4)

Slovenija je bila do vstopa v EU vključena v program PHARE CBC Slovenija-Italija. Glavni cilj tega programa je bil zagotavljanje socialne in ekonomske kohezije obmejnih območij, zmanjšanje gospodarske nerazvitosti, pridobivanje potrebnih izkušenj in ustvarjanje pogojev za črpanje sredstev iz Strukturnih skladov po vstopu Slovenije v EU. V tem obdobju je bilo čezmejnimi projektom namenjenih 26,6 milijona EUR predvsem za gradnjo cestnih povezav, obmejne infrastrukture, izboljšanje infrastrukture okolja, izboljšanje gospodarskih povezav ter vzpostavljanje tesnejšega sodelovanja na področju turizma in kulture. Med leti 2000 in 2003 je bilo največ sredstev namenjenih področju varovanja in spremljanja stanja okolja in prostora ter izboljšanju konkurenčnosti malih in srednjih podjetij. Pomembno vlogo pri obmejnem razvoju so imeli tudi projekti Sklada za male projekte, katerih namen je bil povezovanje manjših iniciativ ljudi na lokalni ravni z obeh strani meje in izvajanje razvojnih dejavnosti čezmejnega značaja. Do leta 2001 je bilo za 112 »malih« projektov namenjenih 2,7 milijona EUR, največ na področju gospodarskega razvoja in turizma.

Pomembna prelomnica čezmejnega sodelovanja z Italijo je bil vstop Slovenije v EU. Če sta prej državi črpali evropska sredstva za čezmejno sodelovanje iz dveh različnih programov, je z letom 2004 postal to en sam program – Program pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006, ki je vzpostavil okrepljeno čezmejno sodelovanje s pomočjo skupne programske strategije in skupnih organov upravljanja. Splošni cilj Programa INTERREG IIIA je bil spodbujati trajnostni razvoj obmejnih regij in izboljšati vključevanje celotnega čezmejnega območja, da bi premagali obrobnost, ki je zaznamovala obmejne regije. Z vstopom Slovenije v EU se je povečalo število skupnih projektov, ki predstavljajo najvišjo stopnjo čezmejnega sodelovanja lokalnih skupnosti in drugih javnih ustanov. Znotraj projektov so se vzpostavile tudi skupne strukture (Čezmejno razvojno partnerstvo Krasa 2007-2013), ki so dodatno okrepile čezmejno sodelovanje lokalnih skupnosti. Izboljšalo se je tudi zavedanje o možnostih, ki jih ponujajo čezmejni programi.

Od začetka formalnega čezmejnega sodelovanja med samostojno Slovenijo in Italijo so bili izpeljani številni projekti in programi za zagotovitev trajnostnega razvoja

obmejnega območja kot tudi celotne Slovenije. Izboljšala se je turistična ponudba (mladinski turizem, obnova štanjelskega gradu, sprehajalne, kolesarske, tematske poti itd.), izboljšale so se prometne povezave (izboljšanje cestnih povezav, železniških povezav vzdolž 5. koridorja itd.), ljudje so se začeli intenzivneje ukvarjati z varstvom naravnega bogastva (ekološko kmetovanje, ohranitev Škocjanskega zatoka, ohranitev kraškega kamna, zaščita tipičnih domačih izdelkov itd.), in okolja (oblikovanje načrtov in ukrepov za varovanje okolja in prostora na obeh straneh meje, ureditev okolice Kobilarne Lipica, obnova kraških kalov, okrepitev varstva na območju Parka Škocjanske jame itd.), začele so se izvajati nove raziskave na področju kulturne identitete (raziskava pustnih šeg, narodnih noš itd.), začelo se je intenzivnejše sodelovanje z italijanskimi ustanovami (sodelovanje oceanografskih postaj, prekomejne prireditve itd.), izvedle so se številne delavnice na področju izobraževanja in zaposlovanja (izobraževanje oseb na področju storitev za otroke, posredovanje pri zaposlovanju itd.) ter socialna mreža je dobila večji obseg (pomoč ljudem s težavami na področju duševnega zdravja, sodelovanje Bolnišnice Sežana s Casa di Cura Pineta del Carso, okrepitev sodelovanja na področju zdravstva z izmenjavo zdravstvene opreme, ekip itd.).

Da bi preverila, kako se čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo udejanja v praksi, sem področje čezmejnega sodelovanja med lokalnimi skupnostmi preučila na primeru čezmejnega projekta Kraški okraj, ki je vključeval 12 občin na obeh straneh meje. Projekt Kraški okraj je bil uspešno zaključen. Njegov glavni cilj je bil dosežen. Z ustanovitvijo Čezmejnega razvojnega partnerstva Krasa 2007-2013 so se vzpostavili temelji za trajno in stabilno čezmejno partnerstvo. Ključen je bil dogovor med župani partneric, ki so se zedinili glede potrebe po uveljavitvi skupne teritorialne znamke Krasa in tako oblikovanju skupne identitete in razvojne vizije Krasa, ki bo v prihodnosti omogočila nadaljnji razvoj obmejnega območja. V okviru projekta so potekale številne delavnice in srečanja na temo analize kraškega teritorija, izvedle so se različne študije na področju prostora, razvojnih možnosti Krasa ter vzpostavitve čezmejne turistične destinacije Kras-Carso. Projekt je uresničil skupno in uspešno načrtovanje kraškega prostora ter zaščito njegovih naravnih značilnosti. Pripomogel je tudi k bolj kakovostnemu življenju njegovih prebivalcev.

Na podlagi ugotovitev, ki sem jih pridobila pri pripravi diplomske naloge, lahko trdim, da evropski programi čezmejnega sodelovanja dobro vplivajo na čezmejno sodelovanje lokalnih skupnosti in regionalni razvoj. Tako lahko hipotezo, da evropski čezmejni programi pozitivno vplivajo na (so)delovanje lokalnih skupnosti med Slovenijo in Italijo, s tem ko finančno podpirajo njihova razvojna prizadevanja in omogočajo hitrejši razvoj, potrdim. Evropska finančna sredstva za programe čezmejnega sodelovanja so namreč usmerjena na različna področja razvoja, od gospodarstva, turizma, do kulturnih izmenjav, varstva okolja, izgradnje infrastrukture in razvoja človeških virov, ki so pomembna za razvoj obmejnega območja.

Kot pravi Suvorov, nekdanji direktor ARR, je sodelovanje v čezmejnih programih omogočilo in prispevalo k medsebojnemu povezovanju in spoznavanju ter zaupanju institucij in ljudi, ki živijo in delujejo ob slovensko-italijanski meji. Vzpostavila so se številna partnerstva na lokalno-regionalni ravni z namenom reševati probleme s skupnimi projekti za razvoj in ohranitev dragocenega čezmejnega prostora (Rener 2004, 4). Kljub temu pa doseženo ni še dovolj. Potrebno je tudi v prihodnosti krepiti in nenehno izboljševati čezmejno sodelovanje vseh obmejnih akterjev s skupnimi projekti in programi ter tako prispevati k nadaljnjemu regionalnemu razvoju slovensko-italijanskega obmejnega območja. Dober primer navedenega je zgoraj predstavljeni čezmejni projekt Kraški okraj, ki je v prvi vrsti predvidel in uresničil analizo kraškega teritorija ter tako pripravil temelje za nadaljnje čezmejno sodelovanje v programskem obdobju 2007-2013.

7 LITERATURA

1. *Amsterdamska pogodba – The treaty of Amsterdam*. 1997. Dostopno prek: http://www.svz.gov.si/fileadmin/svz.gov.si/pageuploads/Primarna_zakonodaja/Amsterdamska.pdf (20. julij 2009).
2. European commission. 2009. *Regional policy: Italy-Slovenia - Interreg IIIA Italy-Slovenia*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details.cfm?gv_PAY=SI&gv_reg=ALL&gv_PGM=254&gv_defL=7&LAN=7 (14. avgust 2009).
3. Evropska Komisija. 2004a. *Program pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006*. Dostopno prek: <http://www.interreg-it-si.org/?vie=cnt&lng=slo&gr1=fnd&gr2=cpn> (16. maj 2009).
4. --- 2004b. *Program pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006: Programsko dopolnilo*. Dostopno prek: <http://www.interreg-it-si.org/?vie=cnt&lng=slo&gr1=fnd&gr2=cpn> (16. maj 2009).
5. --- 2006. Regije in mesta v znamenju rasti in delovnih mest: pregled uredb za kohezijsko in regionalno politiko za obdobje 2007–2013. *Info regio - Informacijski bilten*, (junij). Dostopno prek: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/memo_sl.pdf (10. julij 2009).
6. --- 2007a. *Kohezijska politika 2007-2013: Komentarji in uradna besedila*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/guide2007_sl.pdf (5. maj 2009).
7. --- 2007b. *Program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013: Operativni program številka CCI: 2007 CB 163 PO 036*. Dostopno prek: http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/cilj_3/OP_SI-IT_20.12.07_SI.pdf (16. maj 2009).
8. --- 2007c. Regije kot partnerji: Cilj evropskega teritorialnega sodelovanja. *Info regio panorama* (24). Dostopno prek: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag24/mag24_sl.pdf (10. julij 2009).

9. --- 2008. *Regionalna politika – Zgodovina*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/history/index_sl.htm (20. julij 2009).
10. --- *Evropski socialni sklad – Kaj je ESS?*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/employment_social/esf/discover/esf_sl.htm (18. julij 2009).
11. *Evropsko teritorialno sodelovanje. Program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013*. Dostopno prek: <http://www.ita-slo.eu/> (18. avgust 2009).
12. Gospodarska zbornica Slovenije. 2007. *Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad – EKUJS*. Dostopno prek: <http://www.gzs.si/slo//20925> (18. julij 2009).
13. Fakin, Jasna, ur. 2004. *KRAS med Štanjelom in Devinom*. Komen: Občina Komen.
14. Grafenauer, Božo. 2000. *Lokalna samouprava na Slovenskem: teritorialno-organizacijske strukture*. Maribor: Pravna fakulteta.
15. Hix, Simon. 2005. *The political system of the European Union*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.
16. *Interact - Sharing INTERREG experiences*. Dostopno prek: <http://archive.interact-eu.net/604900/604902/0/0> (14. avgust 2009).
17. *Programma di Iniziativa Comunitaria INTERREG IIIA Italia-Slovenia 2000-2006: Rapporto Annuale di esecuzione 2006*. 2007. Dostopno prek: http://www.interreg-it-si.org/?vie=cnt&lng=ita&gr1=fnd&gr2=erg#rapporti_annuali (28. avgust 2009).
18. John, Peter. 2001. *Local Governance in Western Europe*. London: SAGE.
19. Kraškaobčina.com. 2007. *Sardoč: »Usklajen pristop za upravljanje kraškega ozemlja«*. Dostopno prek: http://kraskaobcina.com/index.php?option=com_content&task=view&id=3&Itemid=31 (15. september 2009).
20. *Kraški okraj*. Dostopno prek: <http://kraskiokraj.kras-carso.com/> (28. avgust 2009).

21. Lajh, Damjan. 2006a. Evropeizacija in regionalizacija: Spremembe na (sub)nacionalni ravni in implementacija kohezijske politike EU v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
22. --- 2006b. Kohezijska politika in subnacionalna mobilizacija v državah članicah Evropske unije. V *Demokracija v globalizaciji – globalizacija v demokraciji*, ur. Miro Haček in Drago Zajc, 231-247. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. Manzoni & C. Pubblicità. 2007. Distretto del Carso mira a proporre il Carso italiano e il Carso sloveno come un'unità territoriale omogenea. *Il Piccolo* (15. april).
24. Modic, Erik. 2009. Intervju z avtorico. Komen, 17. september.
25. Mulec, Breda. 2008. Kohezijska politika Evropske unije in problemi njene implementacije s poudarkom na Republiki Sloveniji in državah jugovzhodne Evrope. Ljubljana: Založba Koščak.
26. *Občina Komen*. Dostopno prek: <http://komen.kras-carso.com/> (28. avgust 2009).
27. *Občina Komen*. 2006. *Kraški okraj*. Interno gradivo. Komen.
28. --- 2007. *Kraški okraj*. Interno gradivo. Komen.
29. Piry, Ivo. 2004. Čezmejno in medregionalno sodelovanje EU. V *Evropsko pravo: zbirka gradiv šole evropskega prava*, Janez Potočnik, Rado Bohinc, Tomaž Ilešič in drugi, 799-819. Ljubljana: Založniška hiša Primath.
30. --- 2006. *Vpliv programov predpristopne pomoči EU na razvoj obmejnih območij Slovenije v obdobju 1994-2004*. Dostopno prek: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/Dela_25/09%20piry.pdf (15. maj 2009).
31. Predsedstvo Avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine, Direktorat za mednarodne odnose in odnose z EU, Služba za odnose z EU in evropsko integracijo. 2008. *Končno vrednotenje Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006: Tematsko poročilo o dobrih praksah v okviru PPS INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006*. Interno gradivo. Trst.
32. Primorski dnevnik. 2007a. Projekt Kraški okraj – Distretto del Carso: Z združenimi močmi za promocijo in razvoj Krasa, (31. marec).

33. --- 2007b. Ob izteku projekta Kraški okraj zaveza za nadgradnjo sodelovanja, (28. junij).
34. *Regional policy – inforegio*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm (15. julij 2009).
35. Regionalna razvojna agencija Severne Primorske d. o. o. Nova Gorica. 2005. *Sklad za male projekte Slovenija-Italija 2002: Zbornik sofinanciranih projektov*. Dostopno prek: http://www.rra-sp.si/files/ZBORNIK_2002.pdf (18. avgust 2009).
36. Rener, Tatjana, ur. 2004. *Čezmejni programi med Slovenijo in Italijo. Z izkušnjami novim izzivom naproti*. Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, Regionalna pisarna Štanjel.
37. --- 2005. *Čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo: Zbornik sofinanciranih projektov v okviru prvega javnega razpisa*. Štanjel: Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, Regionalna pisarna Štanjel.
38. Rener, Tatjana. 2008. Program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013. *Časopis: Časopis skupnosti občin Slovenije*, 61, 62, 63 (oktober, november, december).
39. --- 2009. Intervju z avtorico. Štanjel, 28. september.
40. Služba vlade za lokalno samoupravo in regionalno politiko. *Delovna področja*. Dostopno prek: http://www.svlr.gov.si/si/<delovna_podrocja/ (13. julij 2009).
41. *Strukturni skladi EU v Sloveniji – Structural and Cohesion EU funds in Slovenia*. Dostopno prek: <http://www.euskлади.si/> (15. maj 2009).
42. Svet Evrope. 1980. European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities – Evropska okvirna konvencija o čezmejnem sodelovanju teritorialnih skupnosti ali oblasti, CETS No.: 106, sprejeta 21. maja 1980. Dostopno prek: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=106&CM=8&DF=14/07/2009&CL=ENG> (14. julij 2009).

43. Svet Evropske Unije. 1999. *UREDBA SVETA (ES) št. 1260/1999 z dne 21. junija 1999 o splošnih določbah o Strukturnih skladih*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:14:01:31999R1260:SL:PDF> (18. julij 2009).
44. --- 2006. *UREDBA SVETA (ES) št. 1083/2006 z dne 11. julija 2006 o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1260/1999*. Dostopno prek: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/oj/2006/l_210/l_21020060731sl00250078.pdf (18. julij 2009).
45. Šmidovnik, Janez. 1995. *Lokalna samouprava*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
46. Toplak, Cirila, ur. 1999. *Priročnik o čezmejnem sodelovanju za lokalne in regionalne skupnosti Evrope*. Maribor: Stalna konferenca lokalnih skupnosti Slovenije.
47. *Urbact - Conntecting cities - Building Successes*. Dostopno prek: <http://urbact.eu/en/header-main/about-urbact/our-missions/> (14. avgust 2009).
48. *Ustava Republike Slovenije*. (URS). Ur. l. RS 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=28&showdoc=1> (18. julij 2009).

PRILOGE

PRILOGA A: FINANČNI NAČRT PROGRAMA POBUDE SKUPNOSTI INTERREG IIIA SLOVENIJA-ITALIJA 2000-2006 GLEDE NA PREDNOSTNE NALOGE IN UKREPE.

(vrednost v evrih)	Delež javnih sredstev na PN (%)	Javna sredstva skupaj (e=a+b+c+d)	Prispevek EU		Nacionalni vir sofinanciranja						
			ESRR (a)	a/e %	Državni proračun (b)	b/e %	Deželni proračun (c)	c/e %	Druga javna sredstva (d)	Lokalna sredstva	d/e %
PN1 - Trajnostni razvoj čezmejnega sodelovanja	45 %	45.293.564	21.580.175	48 %	14.224.870	31 %	5.863.876	13 %	3.543.292	81.351	8 %
1.1 Varstvo, ohranjanje ter razvoj okolja in prostora	71 %	32.323.298	15.746.909	49 %	10.141.533	31 %	4.113.941	13 %	2.239.564	81.351	7 %
1.2 Razvoj in okrepitev čezmejnje organiziranosti, infrastrukture in mrež	29 %	12.970.266	5.833.266	45 %	4.083.337	31 %	1.749.935	13 %	1.303.728		10 %
PN2 - Gospodarsko sodelovanje	30 %	30.268.672	14.690.097	49 %	9.258.297	31 %	3.697.573	12 %	2.528.111	94.594	8 %
2.1 Izboljšanje konkurenčnosti in sodelovanja	26 %	7.881.056	3.582.298	45 %	2.507.610	32 %	1.074.688	14 %	716.460		9 %
2.2 Čezmejno sodelovanje na področju turizma	51 %	15.572.926	7.544.405	48 %	4.768.696	31 %	1.908.598	12 %	1.303.930	47.297	8 %
2.3 Čezmejno sodelovanje v primarnem sektorju	23 %	6.814.690	3.563.394	52 %	1.981.991	29 %	714.287	10 %	507.721	47.297	7 %
PN3 - Človeški viri, sodelovanje in uskladitev sistemov	16 %	16.296.838	7.728.400	47 %	5.409.874	33 %	2.318.516	14 %	840.048	0	5 %
3.1 Poklicno izobraževanje in usposabljanje človeških virov in inovativne pobude na trgu delovne sile	35 %	5.683.984	2.695.501	47 %	1.886.842	33 %	808.645	14 %	292.996		5 %
3.2 Sodelovanje na področju kulture, komunikacij in raziskovanja med institucijami v smislu harmonizacije	65 %	10.612.854	5.032.899	47 %	3.523.032	33 %	1.509.871	14 %	547.052		5 %
PN4 - Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke	3 %	2.762.000	1.381.000	50 %	966.700	35 %	414.300	15 %	0	0	0 %
4.1 Posebna podpora regijam, ki mejijo na države kandidatke	100 %	2.762.000	1.381.000	50 %	966.700	35 %	414.300	15 %			0 %
PN5 - Podpora za sodelovanje	6 %	6.389.298	3.305.009	52 %	2.192.110	34 %	892.179	14 %	0	0	0 %
5.1 Tehnična pomoč skupnim strukturam	71 %	4.535.208	2.346.433	52 %	1.555.793	34 %	632.982	14 %			0 %
5.2 Vrednotenje, obveščanje, oglaševanje in sodelovanje	29 %	1.854.090	958.576	52 %	636.317	34 %	259.197	14 %			0 %
Sklad za male projekte (pri PN 1,2,3)											
Skupaj	100 %	101.010.372	48.684.681	48 %	32.051.851	32 %	13.186.444	13 %	6.911.451	175.945	7 %

Vir: Evropska komisija (2004b).

PRILOGA B: FINANČNI NAČRT PROGRAMA ČEZMEJNEGA SODELOVANJA SLOVENIJA-ITALIJA 2007-2013 GLEDE NA PREDNOSTNE NALOGE.

Prednostna naloga	Sredstva ESRR (a)	Nacionalni prispevek (b)=(c)+(d)	Nacionalni javni viri (c)	Skupno financiranje (e)=(a)+(b)
Prednostna naloga 1 (37 %)	42,996.564	7,587.629	7,587.629	50,584.193
Prednostna naloga 2 (29 %)	33,700.010	5,947.060	5,947.060	39,647.070
Prednostna naloga 3 (28 %)	32,537.941	5,741.990	5,741.990	38,279.931
Prednostna naloga 4 (6 %)	6,972.416	1,230.426	1,230.426	8,202.842
SKUPAJ	116,206.931	20,507.105	20,507.105	136,714.036

Vir: Prirejeno po Evropska komisija (2007b).

**PRILOGA C: SEZNAM IZVEDENIH PROJEKTOV NA PODROČJU OBČINE
KOMEN V OKVIRU PROGRAMA PHARE ČEZMEJNO SODELOVANJE
SLOVENIJA-ITALIJA V OBDOBJU 1994-2001.**

Leto	Prijavitelj in italijanski partner	Naslov projekta	Celotna vrednost projekta (EUR)	PHARE sredstva (EUR)	Programsko področje
1995	Ministrstvo za kulturo	Štanjel	230.000	130.000	Ekonomski razvoj
	Vaška skupnost Komen	Prezentacija naravnega spomenika Cirje		5.204	Gospodarski razvoj in turizem
	TD Štanjel	Odvajanje in čiščenje odpadnih voda naselja Štanjel		5.180	Prostorsko plan. in razvoj. študije
	Vaška skupnost Sveto	Sveto skozi vse leto - krajinske značilnosti spodnjega Krasa		5.311	Gospodarski razvoj in turizem
	Društvo Fraska, Sežana	Osmica		10.000	Gospodarski razvoj in turizem
	Društvo rejcev drobnice s Krasa	Ohranjanje kraške kulturne krajine		8.700	Prostorsko plan. in razvoj. študije
	Društvo kmetič sežanske regije	Izdelava vzorčnih primerkov narodnih noš Krasa		5.320	Kulturne izmenjave
1996	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	Vzpodbujanje razvoja kmetijstva -vinogradništva na Krasu	144.000	108.000	Ekonomski razvoj
	Ministrstvo za ekonomske odnose in razvoj	Regionalna pisarna	60.000	60.000	Tehnična pomoč
	Jamarsko društvo Sežana	Jame v porečju reke Reke-Timavo		10.000	Prostorsko plan. in razvoj. študije
	TD Štanjel	Predstavitev kraških vin na poti med Štanjelom in Devinom		6.640	Gospodarski razvoj in turizem
	Kraška pot	Štanjel, prostor, ki čaka		10.000	Gospodarski razvoj in turizem
1997	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	Vzpodbujanje razvoja kmetijstva -vinogradništva na Krasu	243.000	180.000	Ekonomski razvoj
	Občina Komen, Občina Devin-Nabrežina	Ureditev Fabianijeve poti od Štanjela do Kobdilja	39.200	29.900	Gospodarski razvoj in turizem
	Društvo rejcev drobnice s Krasa in Kmečka zveza Trst	Vračanje opuščenih kraških travnikov v kmetijsko rabo	39.820	23.920	Gospodarski razvoj in turizem
1998-1999	Občina Komen, Istituto Universitario di Archit. di Venezia, Občina Devin-Nabrežina	Revitalizacija štanjelskega gradu	66.720	50.000	Gospodarski razvoj in turizem
2000-2001	Občina Komen, Slovensko kulturno društvo Igo Gruden	Program razvoja turizma in posredno povezanih dejavnosti med Štanjelom in Devinom	50.820,10	33.692	Lokalni gospodarski razvoj, vključno s turizmom

Vir: Rener (2004, 20-31).

PRILOGA D: INTERVJU Z G. MAG. ERIKOM MODICEM, VODJO PROJEKTA KRAŠKI OKRAJ NA SLOVENSKI STRANI.

1. Kdaj in kako se je začelo čezmejno sodelovanje Občine Komen in italijanskih občin/partnerjev?

Prvi kontakti so bili vzpostavljeni med Turističnim društvom Štanjel in Občino Devin-Nabrežina. Začetni čezmejni projekti niso predstavljali pravega sodelovanja. Ti projekti so imeli zgolj formalno, pisno podporo italijanskega partnerja. Kasneje je to sodelovanje raslo in postalo čezmejno sodelovanje akterjev. Pri projektu Revitalizacija štanjelskega gradu so bili vključeni različni strokovnjaki, ki so prihajali tudi iz zamejstva, izvajale so se delavnice in srečanja, kjer je sodelovala tudi Občina Devin-Nabrežina kot partnerica. Pri projektu Kras med Štanjelom in Devinom je bilo sodelovanje med Društvom Igo Gruden in Občino Komen še tesnejše. Prišlo je do aktivnosti na obeh straneh meje, in sicer več na naši kot na italijanski strani. Pomemben korak naprej je predstavljalo sodelovanje z zgoniško občino v okviru Kraškega okraja. Tam pa je šlo za pravo obliko čezmejnega sodelovanja, kjer sta bila dva ločena prijavitelja, aktivnosti so se izvajale na obeh straneh meje. Novo programsko obdobje, kjer se na razpis prijavlja samo en prijavitelj, pa predstavlja še en korak naprej k čezmejnemu sodelovanju. Vidi se, kako se je čezmejno sodelovanje v 15 letih postopoma razvijalo. Od prvih začetkov, ko je bila na papirju samo neka čezmejnost, sledila ji je vsebinska čezmejnost, potem sodelovanje akterjev, na koncu pa še institucionalno sodelovanje.

2. Katera so glavna področja čezmejnega sodelovanja v Občini Komen?

Na začetku so bile zadeve parcialne, vezane na eno osebo, pot, ožje območje. Projekti so se nanašali na urejanje poti, naravnih vrednot, znamenitosti, kulturne dediščine ožjega območja. Taki projekti so bili: Sveto skozi vse leto, Presentacija naravnega spomenika Cirje, Ureditev Fabianijeve poti od Štanjela do Kobdilja, Revitalizacija štanjelskega gradu, Kras med Štanjelom in Devinom. Kraški okraj je bil prvi projekt, ki je zajel celotno območje Krasa, postavil je institucionalne temelje za nadaljnje čezmejno sodelovanje, postavil je temelje za oblikovanje občinskih struktur, programov/projektov, kjer se bo Kras ovrednotil kot skupni prostor.

3. Ali so imeli manjši projekti pred Kraškim okrajem pomemben vpliv na regionalni razvoj?

Manjši projekti niso imeli tako velikega poudarka na regionalnem razvoju. Usmerjeni so bili na reševanje nekega ožjega problema, tako geografskega kot tudi vsebinskega. Sredstva so bila tudi omejena. V povprečju so bila do 50.000 EUR, na začetku tudi manj (5.000 do 10.000 EUR). Tako ni bilo niti možno širiti razpona projekta.

4. Kateri so najpomembnejši dosežki v okviru projekta Kraški okraj, ki so pomembni za regionalni razvoj območja Krasa?

Ključen je bil dogovor med župani, ki so se zedinili, da je pomembna vzpostavitev turistične destinacije Krasa ter oblikovanje identitete Krasa in gospodarskega razvoja. Drugo pomembno področje je bilo vezano na prostorsko analizo (prometne povezave). Pomembna je bila tudi izdelava dveh strateških projektov na področju turizma in podeželja. Strateški projekt na področju turizma se deloma že realizira. Slovenske občine so pred enim letom ustanovile skupno službo za Kras, sedaj pa se ustanavlja skupni zavod za turizem. Obenem pa se pripravlja tudi čezmejni projekt o vzpostavitvi skupne teritorialne znamke Krasa, ki bi predstavljala skupni menedžment za promocijo oz. trženje Krasa.

5. Ali so se med izvajanjem projekta Kraški okraj pojavili kakšni problemi? Kateri?

Zakonodaja je bil glavni problem, saj je na obeh straneh meje zelo različna. Poleg tega primanjkuje čezmejnega interesa na deželni in nacionalni ravni obeh držav, ki omejujeta delovanje občin. Glavni interes prihaja s strani občin. Na drugi strani je razlika v mentaliteti in načinu delovanja slovenske in italijanske strani. Na italijanski strani je večji poudarek na formalnih procedurah in birokraciji. V Sloveniji stvari potekajo hitreje. Vsaka stran je izhajala tudi iz svojih akutnih problemov, ki pa niso bili nujno skupni. Pri nas je bil večji poudarek na prostorski analizi, prometnih povezavah, na italijanski strani pa je bil večji poudarek na Naturi 2000.

6. Kakšen pomen ima celoten projekt Kraški okraj za regionalni razvoj?

Trenuten vpliv Kraškega okraja na regionalni razvoj je težko opredeliti. Vpliv bo viden v prihodnosti. Lahko bo precejšen. Odvisno je od tega, ali se bo sodelovanje nadaljevalo. Na področju turizma je viden napredek, ker je projekte na tem področju tudi najlažje usklajevati in izvajati.

7. Kakšen pomen imajo po vašem mnenju evropski čezmejni programi med Slovenijo in Italijo za regionalni razvoj? Zakaj?

Programi so zastavljeni izredno neprijazno do dejanskega čezmejnega sodelovanja. V tem programskem obdobju so krog upravičencev razširili do Emilie Romagne v Italiji in Ljubljane v Sloveniji. To pomeni, da je dejanska možnost, da se Kras v teh programih uveljavi, izredno težka. Na splošno so ti programi tako narejeni, da širijo birokracijo, širijo strukture strokovnjakov, čedalje več denarja se porabi za koordinacijo in upravljanje, in manj za izvajanje konkretnih aktivnosti in projektov.

PRILOGA E: INTERVJU Z GO. TATJANO RENER, VODJO REGIONALNE PISARNE SLUŽBE VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA LOKALNO SAMOUPRAVO IN REGIONALNO POLITIKO, ODGOVORNO ZA PROGRAM ČEZMEJNEGA SODELOVANJA Z ITALIJO.

1. Splošen cilj Programa pobude skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 je bil spodbujati trajnostni razvoj obmejnih regij in izboljšati vključevanje celotnega čezmejnega območja. Ali je bil zastavljen cilj dosežen? Kako ocenjujete učinkovitost programa?

Cilj je bil vsekakor dosežen. S tem programom smo resnično premaknili čezmejno sodelovanje, ki je bilo prej precej oddaljeno, v konkretno čezmejno sodelovanje različnih akterjev. Potrebno je poudariti mejnik – leto 2000. Takrat se je prvič začelo delati na skupnem programskem dokumentu, pred tem smo imeli z Italijani vsak svojega. Z letom 2004 smo PHARE opustili in nadaljevali izvajanje programa po bistveno bolj poenotenih pravilih. Leta 2005 smo prvič v zgodovini objavili tudi nekaj skupnih razpisov. Prvič smo tudi potrdili nekaj skupnih projektov. Zavedanje o možnostih, ki jih ponujajo čezmejni programi, se je bistveno izboljšalo. Občine in druge organizacije so se več vključevale v izvajanje čezmejnih projektov.

2. Kako ocenjujete učinkovitost programa INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 pred in po vstopu Slovenije v EU?

Učinkovitost je povezana s pravili, na podlagi katerih sta delovali obe državi. Če so pravila različna, je učinkovitost bistveno manjša.

3. Koliko projektov se je v Sloveniji prijavilo na razpisa leta 2004 in 2005? Koliko je bilo odobrenih?

Na oba javna razpisa se je prijavilo 86 projektov. Na 1. javni razpis, objavljen septembra 2004, se je prijavilo 41 projektov, na 2. javni razpis pa 45 projektov. V prvem javnem razpisu je bilo odobrenih 19, v drugem pa 13 projektov.

4. Kateri so bili največji projekti izvedeni v okviru programa INTERREG IIIA Slovenija-Italija v obdobju 2000-2006?

Poudarila bi tri projekte. Na področju okolja in varstva voda smo že v obdobju PHARE združili dve programski leti skupaj in dosegli konsenz, da smo oblikovali en velik projekt EKO-Adria, znotraj katerega smo izvedli 8 investicij, ki so vključevale gradnjo čistilnih naprav in kanalizacijskega omrežja v občinah vzdolž celotnega obmejnega območja. Drugi večji projekt je bil na področju gospodarskega sodelovanja. Združili smo sredstva in obnovili bivšo stavbo na mednarodnem mejnem prehodu Vrtojba v Primorski tehnološki park ter zgradili Poslovno inovacijski center v Sežani. Omeniti je potrebno tudi Sklad malih projektov, kjer se je izvedlo veliko manjših projektov, ki so povezali organizacije ter društva, ki prej niso nikoli formalno sodelovala.

5. Kateri večji projekti v okviru programa INTERREG IIIA Slovenija-Italija 2000-2006 so imeli pomemben oziroma velik vpliv na regionalni razvoj?

Vsi projekti so imeli pomemben vpliv na regionalni razvoj, ker je bil že sam projekt INTERREG IIIA razvojno naravnani. Narava vseh čezmejnih programov je, da so regionalno in razvojno usmerjeni.

6. Kakšne so novosti programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija v obdobju 2007-2013 v primerjavi s programskim obdobjem 2000-2006?

Ključne spremembe v novi finančni perspektivi so: princip vodilnega partnerstva in skupni proračun. Princip vodilnega partnerstva pomeni, da je v vsakem projektu samo en vodilni partner, ki je lahko slovenski ali italijanski. Princip vodilnega partnerstva pa je možno izvajati, samo če imaš skupen proračun za italijansko in slovensko stran.

7. Kakšne so možnosti za vzpostavitev Evropskega združenja za teritorialno sodelovanje na obmejnem območju z Italijo?

Predpogoj za Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje je pravna podlaga v obeh državah. V Sloveniji smo to pravno podlago sprejeli. Italija pa te pravne podlage še nima, je pa v postopku sprejetja.

8. Kakšno vlogo imajo lokalne skupnosti pri čezmejnem sodelovanju?

Lokalne skupnosti imajo pomembno vlogo pri čezmejnem sodelovanju. Je pa velika razlika med lokalnimi skupnostmi v Sloveniji in Italiji. V Sloveniji imajo lokalne skupnosti širok nabor pristojnosti. Tako lahko slovenska lokalna skupnost precej samostojno ureja stvari s področja čezmejnega sodelovanja. Medtem ko imajo lokalne

skupnosti v Italiji omejene pristojnosti in so v veliki meri vezane na pokrajino, deželo in nacionalno raven.